

Na Taroha Goro 'Onaai Usua Ana St. Mak

Gere Mamaani 'Iniai Bukani

'O 'adoma'inia do 'e taha na goro di'u 'inia Jisas? 'Onaa 'o ga'i usua ta mamaani 'inia, 'e taha na'o ga'i maania 'inia?

'Ia Matiu, Mak, Luk mea Jon rau sigihi'i mwane ma-maani he'ete'i hairiu 'inia Jisas 'oha rau usu'i Taroha Goro adaa'i. 'Ia Mak 'a goro ana di'u 'ana'i maani'i ha'abu'oahu na haa'i mana 'a'auhiraau'i na haa i noni. 'Ai ragoi dora na'i bukani na'oi sadoia do 'ia Mak 'a mamaani wetewete tarau 'ini'i mareho 'isi. 'Ia Mak 'a rabasia do 'iraau'i noni rai aidangisia do 'ia Jisas 'a ha'ata'inia hura'a i heita'ahi ana suri'i mareho na haa'i.

'Ia Mak 'a ha'ata'inia goro tanagaau do 'ia Jisas 'a boi 'onaai sae tatau'aro. 'Inia 'ia Jisas naasi na Ha'atahi, 'iia 'a matai haua namoiwou ta maho nai 'adoma'inia. Mana mareho na 'adoma'inia 'ana'i haua, naasi 'ana'i 'a'auhiraau'i noni na'i tahitahi adaa'i. 'Iia ai'a do 'ai ura ha'atau ma do 'aigui hadahada tanaraau, ma'ata 'a 'ariwou gaarangiraau ma heinagu beiraau na'i dora na 'iraau rai matai hataria, nei narai hei'irara'i beia.

'E taha na'o 'adoma'inia do'o ga'i usua 'abaia Jisas? Na'i 'oha na 'oi 'oha'ina'i bukani, 'oi 'ome'ome 'ini'i herengana'i a Jisas na'o 'adoma'ini'i dora goro di'u.

Na Heitaroha'i Ana Jon Bwareomaea (Matiu 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

¹ Naani Taroha Goro 'inia Jisas Kraest, Garena God.

² Na'i buka ana Rarabea Aisaea, 'ia God 'a o'ani,

“Inau wai ha'ataariai sae heitaroha'i agua na'i na'o 'ini'o,

'iia nai ha'aagauraaui noni 'anai boi amua.*

³ 'Ai totoro hura'a na'i dora mangasara.

'Ai ha'atee o'ani,

'Moi ha'aagau! 'Ia Araha 'a gaarangi boi'a. Moi ha'a-
odoodooi tara tanaa.' †

⁴⁻⁶ Hoita, 'ia Jon Bwareomaea naasi sae heitaroha'isi. 'A boi ma awa na'i dora mangasara. Bwana ana ra tau'arona 'inia warihui kamel mana rorowa'a ana, 'e uri-uri mwamwaa. Na mahoingau ana, naasi ngabo mana modi'o ni hasimou.

'A bwareomae'arai sae ma 'unua tanaraau o'ani, "Moi rihosi baani'i mwani baronga ta'a'i amoo'i mamoi bwareomaea, mia God 'ai 'adoma'i nugasi'i 'inomoo'i."

Ma na'i 'ohasi, ragoi sae na'i Jerusalem mana tara'i 'omaa na'i Provensi Jiudea nara boi 'anai bahurongoa Jon. Marau ha'arangasi'i ora-ora'a-daa'i ma bwareomae'arau na'i wai Jordan.

⁷ Ma naani maho na maania tanaraau sae, "Na nei nai boi na'i murigu, 'a ororiu di'uuu. 'Inau ai'a arari 'anai mwaoro auru 'anai wagasi'i sandol ana'i. ⁸ 'Inau 'au bwareomaea'amou 'inia moi wai, me 'iia 'ai bwareomaea'amou 'inia Hi'ona Maea."

Na Bwareomaea Mana Heihongi Ana Jisas

(Matu 3:13-17; 4:1-11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Na'i muri 'ia Jisas 'a hano baaniai Nasaret, 'e 'omaa ni Provensi Galili, ma 'ari na 'ia Jon 'agu bwareomae'aa Jisas na'i wai Jordan. ¹⁰ Ma na'i 'oha 'ia Jisas 'a ara'a baaniai wai, 'a 'omesiai aro 'a heihoa mana Hi'ona Maea 'a dio na'i hungana 'onaai waibora. ¹¹ Mana aohanai ringe na ao dio mai baaniai aro 'a o'ani, "I'oe na garegu nau ta'ahi'o ororiu, mau ahugoro 'ini'o."

¹² Na'i mau 'ohasi, mana Hi'ona Maea 'a ha'ataaria Jisas 'ari na'i dora mangasara. ¹³ Ma na'i ro'u 'isi, 'iraui

* 1:2 1:2 Malakae 3:1 † 1:3 1:3 Aisaea 40:3

mwanwaa wasi rau awa na'iei. 'A awa 'isi suriai hai tangahurui dangi, mia Saetan 'a ohongia iei a Jisas. 'Iraui enjel rau boi marau taguma'inia.

Jisas 'A Soiraui Hai Sae Ahuahuasi
(*Matiu 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11*)

¹⁴ 'Ia Jisas 'a 'ari na'i Provensi Galili na'i 'oha 'ia Herod 'a bwane nugaa'a Jon Bwareomaea na'i rumaniho'o. 'A 'ari 'anai taroha'iniai Taroha Goro na boi baania God. ¹⁵ 'A ha'atee o'ani, “Na heimarungi ana God 'a gaarangi'a. Moi rihosi baani'i ora-ora'a amoo'i mamoi hinihiniai Taroha Goro!”

¹⁶ Ma na'i 'oha 'ia Jisas 'a hatara na'i one i Galili, 'a re'ia Saemon mana do'orana 'ia Andru. Na'i 'ohasi, raru ahuaasi 'iniai hu'o, 'inia 'iraruasi ra'i sae ahu-ahuasi. ¹⁷ Mia Jisas 'a o'ani 'ini'ararua, “Murui suriau! 'Onaai rau'i amuru'i ii'a na'i wai, 'a o'asi ro'u, wai ha'ausuri'amurua 'anai wairau mai sae beiau.” ¹⁸ Na'i mau 'ohasi, raru nugasi'i hu'o adaru'i ma raru suria.

¹⁹ Ma gere 'ari ro'u wou baaniai dorasi ma re'irarua Jems mea Jon, rua garena Sebedi. Raru awa na'i ora adaau, rau orima'ini'i hu'o adaa'i. ²⁰ Ma na'i 'oha 'ia Jisas 'a re'irarua, 'a soirarua. Me'irarua raru hano baania amadarua miraui sae tatau'aro narau awa na'i ora. Ma raru hano beia Jisas.

'E Sae Na Adaro 'A Bwaunia
(*Luk 4:31-37*)

²¹ Mia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau taha na'i 'omaai Kapaniam. Ma na'i dangi ni mamaro adaui Jiu, 'ia Jisas 'a siri na'i ruma ni ha'arahesi ma ha'ausuriraui sae. ²² Miraui nei narau rongo'i mareho na maani'i rau heimwaota'i di'u 'ini'i ha'ausuringa'i ana'i, 'inia rau 'iraraa do 'a aidangisi'i goro i mareho na maani'i. 'Iia 'a ai'a 'onaairaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses. ²³ Ma na'i 'ohasi 'e sae na adaro 'a bwaunia 'a awara raha o'ani,

²⁴ “Jisas, saeni Nasaret, 'o raba 'uaameuni? 'O boi 'anai ha'a-ta'ai'ameu? 'Inau 'au 'iraraa ha'agorohi'o! I'oe nei na maea na'o boi baania God.”

²⁵ Mia Jisas 'a ha'atee hurasi o'ani, “'Oi papaku, ma'oi hura'a mai baania mo'osi!” ²⁶ Mana adarosi 'a 'ihara'inia saesi ma awara raha ro'u maagu hura'a baania.

²⁷ Miraau mwane sae rau heimwaota'i ro'u marau ha'atee hairiu o'ani, “Romwane! 'E tahasi? 'E ha'ausuringa'i haoru naasi, 'inia na ha'atee ana'i ra wetewete 'onaai sae na to'o mena! Rei'uaa adaro ma ra araisuria ro'u.” ²⁸ Mana taroha 'inia Jisas 'a 'adarara 'ari suri'i 'omaa hako na'i Galili.

Jisas 'A Ha'agorohira Aho'i

Mwani Sae Ra Daoha

(Matiu 8:14-17; Luk 4:38-44)

²⁹ Ma na'i 'ohasi 'ia Jisas beia Jems mea Jon, rau hano baaniai ruma ni ha'arahesi marau 'ari na'i ruma ana Saemon mea Andru. ³⁰ Ma na'i 'oha rau siri wou i ruma, 'ia Jisas 'a rongoa do na hungona Saemon 'a awa moi na'i be'ana, 'inia 'a mata'i ma raorao i abena. ³¹ Mia Jisas 'a 'ari wou beia, 'a dau na'i rimana ma ha'a-suruta'ea ara'a. Na'i 'ohasi mana mata'i 'a rigisia'a. Naasi mana uraosi 'a ha'aagau mahoingau 'adaau.

³² Mana'i su'urahisi 'oha na sina 'a bura'i suu, mana dangi ni mamaro 'a hako'a, ra waa'i mai inoni nara daoha tanaa Jisas mana nei na ra bwaunira i adaro. ³³ Miraau hakoi inoni na'i 'omaasi narau rurugoni mai na'i rumasi.

³⁴ Mia Jisas 'a ha'agorohi'i mwane daoha he'ete'i hairiu, ma taari'i hura'ai mwane adaro baani'i sae. Ma'ata 'a ai'a waterai adaro do rai 'unua hura'a do 'iia naasi garena God, 'inia 'a ai'a rabasia do rai taroha'inia tanaraaui inoni.‡

‡ 1:34 1:34 'Ia Jisas 'a ha'aabu'i adaro 'inia rau gasi rangasia do 'iia naasi, garena God, me 'iraui sae ririhunga'i rai taesu'a marai ha'abwarasiai tau'aro ana.

³⁵ Ma na'i mau i wa'aria, 'ia Jisas 'a rarai mai ma 'ari dora 'etea 'anai ha'arahesi. ³⁶ Ma na'i 'oha na rarai a Saemon miraaui nei narau ta'i awa, maraugu ai'a re'ia'a Jisas, raugu sibania. ³⁷ Ma na'i 'oha rau sadoia, rau o'ani 'inia, "Iraau hakoi sae rau sibani'o!"

³⁸ Mia Jisas 'a ha'atee tanaraau o'ani, "Au 'iraraa. Ma'ata 'au raba taroha'inia Taroha Goro tanaraau sae suri'i ro'u i 'omaa 'isi. 'Inia naasi taranai taha nau boi 'inia." ³⁹ Mia Jisas 'a 'ari suri'i ruma ni ha'arahesi suri'i mwani 'omaa na'i Galili ma taroha'inia Taroha Goro ma taari'i hura'ai adaro baaniraau sae.

Jisas 'A Ha'agorohia Aho'i Sae Lepa
(*Matiu 8:1-4; Luk 5:12-16*)

⁴⁰ Hoita, 'e sae lepa 'a boi ma topira'i ruru dio tanaa Jisas ma ha'angonia o'ani, "Onaa 'o mwa'emwa'e, ma'o ga'i ha'agorohiau baaniai daoha na to'iauni."

⁴¹ 'Ia Jisas 'a ta'ahia. 'A taranga'inia hura'ai rimana, 'a dau wou beia ma o'ani, "Io, 'au mwa'emwa'e moi, 'oi goro'a aho'i!" ⁴² Na'i mau 'ohasi mana abena 'agu goro aho'i.

⁴³⁻⁴⁴ Na'i 'ohasi 'ia Jisas 'a ha'aabua wetewete a mo'osi, 'a o'ani 'inia, "Oi abu maania ga'u tanaa ta sae i maho na to'o bei'o. 'Oi 'ari odo-odo beiai Piriisi mai 'iraraa haaria do i'oe 'o goro aho'i. Naasi ma'oi hauai bane amua tanaai Piriisi mai ho'asi 'inia 'onaai 'unua ana Moses, 'anai ha'ata'inia tanaraau noni do'o goro'a." Na'i 'ohasi 'ia Jisas 'a ha'ataaria 'ari. ⁴⁵ Mia mo'osi 'a ai'a araisuria Jisas ma taroha'inia moe'a 'ari tanarai mwani sae, tarana naia na 'ia Jisas 'a ai'a 'ari ha'ata'i 'inia suri'i 'omaa. Ma awa moi hura'a suri'i dora na ai'a ta sae nai awa iei. Rei'uaa na o'asi, sae suri'i 'omaa rago rau sadoia marau rurugoni mai beia.

Sae Na Nugu i Abena
(*Matiu 9:1-8; Luk 5:17-26*)

¹ Ma hako i taringai dangi, 'ia Jisas 'a aho'i 'ari na'i Kapaniam. Miraau i noni rau 'iraraa do'a awa na'i ruma na bwani awa-awa iei ga'u ani. ² Ma ragoi nei ra boi beia Jisas ma ai'a dora taradaau na'i ruma ma'ua na'i abau 'omaa. Mia Jisas 'a ha-ha'ausuri 'ini'i ha'atee ana'ia God. ³ Ma'e waira hai rau suru'ia mai sae na nugu i abena mana saesi 'a dadao na'i be'ana. ⁴ Me 'inia i rago di'u anai sae, 'a bwara tanaraau i suru'ia siri saesi tanaa Jisas. Naasi marau suru'ia ta'eha suriai tara hanehane 'anai ta'eha na'i hunganai rumasi. Na hunganai rumasi 'a sada moi. 'Oha narau taha ta'eha, rau tahangiai dora na'i goroi odohana Jisas, marau toto'oa dio a mo'osi na'i 'ubutadaa'i sae nara awa na'i rumasi. ⁵ Mia Jisas 'a 'ome 'iraraai hinihinidaau magu ha'atee o'ani 'inia mo'o narau toto'oa diosi, "Gare agua, na ora-ora'a amu'i 'au 'adoma'i nugasii hako."

⁶ Na'i 'ohasi ra'i Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses rau awa ro'u 'isi. Miraau 'ado'ado o'ani, ⁷ "Ni 'uaana nugu 'unua 'inia i marehosi? 'A ga'i bwa'i o'asi! 'A 'adoma'inia do 'iia naasia God? 'Ia moia God na matai 'adoma'i nugasii ora-ora'a! 'Iia 'a ha'atee ha'ata'aia God!"

⁸ 'Ia Jisas 'a 'iraraai 'adoma'idaau ma ha'atee o'ani 'iniraa, "'A 'ua namou to'oraa 'inia 'adoma'isi bei'amou? ⁹ Taha na mwada'u? 'Anai 'unua tanaa saesi do'au 'adoma'i nugasii ora-ora'a ana'i, ma'ua 'anai 'unua tanaa do'ai ura maai suru'iai be'ana maai hahano? 'Anai 'unua tanaa mo'osi do'au 'adoma'i nugasii ora-ora'a ana'i 'a mwada'u, 'inia 'a bwarai 'iraraa 'onaa ra 'adoma'i nugasii ora-ora'a ana'i ma'ua ai'a. ¹⁰ Naasi, 'inau i Gare i Inoni, wai hauai maho namou 'adoma'i ha'abwaraa mamoi'gu'i 'iraraa do 'au to'oraa ro'u i mena 'anai 'adoma'i nugasii ora-ora'a na'i marewanani."

Naasi magu o'ani 'inia sae na abe nugusi, ¹¹ “Nau wai 'unua tana'o, 'oi ura ara'a, 'oi suru'iai be'amu, ma'oi 'ari ruma amua!” ¹² Na saesi 'a ura odo-odo ara'a, 'a suru'iai be'ana ma hura'a. Miraau inoni hako rau wanasia marau heimwaota'i di'u. Rau ha'aasaa God 'inia marau ha'atee o'ani, “I'ameu meu ai'a 'omesia ga'u ta mareho o'ani!”

Jisas 'A 'Ome Sigihia Livae

(Matiu 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ 'E ta'i 'oha ro'u, 'ia Jisas 'a 'ari bobonai kae bwera i Galili. Mana ruruhai sae rago rau rurugoni mai beia magu ha'ausuriraa. ¹⁴ Ma na'i 'oha na gere hahano sara wou, 'a re'ia Livae, 'e sae ha-ha'atakisi. 'Iia 'e garena Alfias. 'A heinagu na'i dora-ni-horihori takisi mia Jisas 'a ha'atee o'ani 'inia, “'Oi boi suriau 'onaai rongoiusuri agua!” 'Ia Livae 'a ura ara'a ma suria'a.

¹⁵ 'Ari wou mia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau ngau na'i ruma ana Livae. 'A ragoi sae ha'atakisi ta'aa mana sae ta'aa rau suria Jisas marau ngau beiraa. ¹⁶ Tara'i Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses nara aba beiraaui Farisei rau re'i'i sae 'isi 'oha rau ngau beia Jisas. Marau songa'iniraaui rongoiusuri ana'i o'ani, “Ni 'uaana na ngau 'inia beiraaui sae ha-ha'atakisi miraau sae ta'a'isi?”

¹⁷ 'Ia Jisas 'a rongoraaui ma aramiraaui o'ani, “Na sae nara goro moi abedi ra bwa'i rabasiai 'a'au baaniai sae na matai ha'agorohi'i daoha, me 'iraaui moi nei nara daoha nara rabasiai 'a'au. 'A o'asi ro'u, 'inau boi na'i marewanani, ai'a do 'anai 'a'auhiraaui inoni odo-odo, ma'ata 'au boi 'anai 'a'auhiraaui inoni ora-ora'a.”

Ha'ausuringa'i Bwani 'A Bwa'i 'Ari Goni

Beiai Ha'ausuringa'i Haoru Ana Jisas

(Matiu 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Ma tara'i 'oha na rongoiusuri ana'ia Jon Bwareomaea miraau na Farisei rau ha'ariri 'ini ngau 'anai ha'arahesi.

Ma'e ta'i 'oha ra'i sae ra boi beia Jisas 'anai songa'inia, rau ha'atee o'ani, “Iraaui rongoiusuri ana'ia Jon Bwareomaea miraau rongoiusuri adaa'i Farisei ra suriai ringe 'ini nuga ngau. Ni 'uaana na 'iraaui rongoiusuri amu'i rau ai'a?”

¹⁹ Mia Jisas 'a aramiraaui, 'a ha'atee o'ani, “A 'ua? 'I'amou mou 'adoma'inia do 'iraaui nei ra awa na'i rongo-ni-ha'iwai rai ha'aririta'i ngau 'oha na awa beiraaui a mo'o ra ha'aha'iwaia? 'Abwa'i! 'Oha na nei na ha'iwai 'a awa beiraaui sae 'isi, raugu bwa'i 'asu'ani awa ha'i hiro moi.

²⁰ Ma'ata tari 'oha na nei na ha'iwai rai waia baaniraaui, ma raigui matai ha'aririta'i ngau 'inia ahutotou adaaui.*

²¹ “Mana nata maho ro'u, 'a bwa'i nei nai haa ta maakari bwana haoru 'anai tai bwarasiai dora na maakari na'i bwana bwani. 'Onaa nai haua o'asi, na'i 'oha raigui wasiai bwanasi, na maakari bwana haorusi 'ai niniro. Mai haa ta kae maakari nai raha di'u ro'u na'i bwana bwanisi. 'Inia na maakari bwana haoru ai'a ta'isada beiai bwana bwani.

²² “Nata mareho ro'u, 'abwa'i nei nai matai nuga waen haoru suri'i bei bwani nara tagora'i 'ini'i uri-uri mwamwaa, 'inia na bei bwani ra bwane 'a'asi. Na'i 'oha na waen haoru 'ai su'u, na bei bwani rai pusu. Naasi mana waen rai ahe gata'ini'i, mana bei rai maakari ta'a'i. Na waen haoru rai niga'i ma'ata na'i bei haoru ro'u. 'Inia ni waen haoru ai'a ta'isada beiai bei bwani.”

Sae Ra Ororiu Di'uai Dangi ni Mamaro

(Matiu 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ Ma'e ta'i dangi ni mamaro adaaui Jiu, 'ia Jisas miraau rongoiusuri ana'i rau tahahoro na'i 'ubutadi mou wiit. Me 'iraaui rongoiusuri raugu rahi'i tara'i kora. ²⁴ 'Oha 'iraaui na Farisei rau re'iraaui, raugu ha'atee o'ani 'inia Jisas, “'Ei!

* 2:20 2:19-20 Ni 'ado'ado 'anai heiha'auuni 'a o'ani. 'A ai'a ta'isada do'iraaui rongoiusuri agu'i rai nuga ngau 'oha na 'ia Jisas 'a awa mau beiraaui. Na'i 'oha na 'ia God 'ai waia Jisas ara'ai aro, 'a arari dorai ha'aririta'i ngau 'inia ahutotou adaaui.

Rau ga'i bwa'i husi'i wiit 'isi. Na Ringe ana'ia Moses 'a ha'aabuai tau'aro na'i dangi ni mamaro!”

²⁵⁻²⁶ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, “A 'ua? Mou ai'a 'oha'ini ai mamaani 'inia Mwaeraha Deved mana nei rau ta'i hano na'i 'oha narau hioro? 'A to'o na'i madoraa ana 'Abaeata, i Na'ohadaaui Piriisi. 'Ia Deved 'a siri na'i Ruma Maea Saira ana God ma ngaai bre di maea ra haa tanaa God, ma ha'angauraa ro'u 'ini'i sae ana'i. Na'i Ringe ana'ia Moses 'a 'unua do'iraaui moi na Piriisi na rau matai ngaai bre dis i. 'Omena, 'ia Deved 'a horosia ro'u i ringeringe!”

²⁷ Mia Jisas 'a 'unua tanaraau o'ani, “Na dangi ni mamaro, 'ia God 'a haua 'anai 'a'auhiraaui moi sae, ma ai'a 'anai ha'abwara'i maho tanaraau. ²⁸ Me 'inau, na Gare i Inoni, 'inau 'au matai 'unu'i maho 'iraaui sae ra matai haa'i na'i dangi ni mamaro. 'Inia 'inau naasi Araha 'anai dangi ni mamaro.”

3

Sae Na Mae i Rimana (Matiu 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ 'E ta'i 'oha ro'u, 'ia Jisas 'a siri na'i ruma ni ha'arahesi. Ma'e sae na mae i rimana, 'a awa na'isi. ² Miraau na Farisei rau 'ome'ome 'onaa 'ia Jisas 'ai ha'agorohia aho'i sae na mae i rimanasi, do nei narai subunia do'a hauai tau'aro na'i dangi ni mamaro.

³ 'Ia Jisas 'a 'unua tanaai saesi do 'ai ara'a urai na'o.

⁴ Ma songa'iniraaui o'ani, “A 'ua? 'E taha na Ringe ana'ia Moses 'a ha'awategaau 'anai haua na'i dangi ni mamaro? 'Anai haa'i mareho goro, ma'uasi 'anai haa'i mareho ta'a'i? 'Anai ha'atahiai noni ma'ua 'anai ha'amaesia?” Ai'a ta ta'i 'iniraaui nai aramia 'inia ta ta'i ha'atee.

⁵ 'Ia Jisas 'a wanasiraaui ma taesu'a di'uh 'adaau suria rau ai'a ta'ahiai mwaeta'aasi. Rei'uaa na o'asi, 'a ahutotou ro'u suria na tahingadaau 'a baabau. Ma 'unua tanaai

saesi, “‘O! taranga'inia hura'ai rimamu.” Mana 'oha na taranga'inia hura'a, na rimanai saesi 'agu goro aho'i. ⁶Ma na'i 'ohasi 'iraau na Farisei raugu hura'a baaniai ruma ni ha'arahesi, rau 'ari beiraui sae ana'ia Herod marau 'adoma'i sibasiba 'inia here he'ua na rai ngahuia 'inia Jisas.

Kae Ruruhai Sae Na'i Kae Bwerai Galili

⁷ 'Ia Jisas miraui rongoiusuri ana'i rau dioi bobonai kae bwera i Galili. 'A ragoi sae ra suriraau baani'i 'omaa na'i Provensi Galili mana Jiudea mana 'Idumea, ⁸ mana kae 'omaa Jerusalem ma tara'i 'omaa na'i aba bo ara'a 'inia wai Jodan ma ra'i 'omaa gaarangiai 'omaa Taea mana Saedon. 'Iraau mwani sae 'isi ra boi beia Jisas 'inia rongo'i adaa'i taha 'iia na haa'i. ⁹ Ma 'inia rago di'u anai sae, 'ia Jisas 'a o'ani 'iniraui rongoiusuri ana'i, “Moi ha'aagau 'inia ta ora tanaau. 'A gasi 'idi marai ragoi sae maragu haisu'isu'i di'u.” ¹⁰ 'A ragoi nei ra daoha nara heisu'usu'u 'ari wou beia Jisas 'anai hatariai abena, 'inia ra re'i'i mwani sae na 'ia Jisas 'a bwane ha'agorohi'i'a aho'i. ¹¹ Ma ra'i nei na adaro 'a bwaunira ra boi beia Jisas. Ra topira'i ruru dioi ano tanaa Jisas ma ra awara, “‘I'oe na garena God!” ¹² Mia Jisas 'a ha'atee wetewete, 'a ha'abasuraui adaro 'isi ma o'ani, “‘Abu ha'a-'irararaui sae do 'inau atei!”

Jisas 'A 'Ome Sigihiai Waira Ta'i

Tangahuru Mana Rua Ha'ataari

(Matiu 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Mia Jisas 'a ta'eha na'i hungahunga ma 'unuraui nei na 'irisiraau 'anai tau'aro beia. Mana 'oha rau boi beia, ¹⁴ 'a sigihiai waira ta'i tangahuru mana rua ma ha'atadau 'inia Ha'ataari. Mia Jisas 'a ha'atee tanaraau o'ani, “‘Au 'ome sigihi'amou 'anai awa beiau ma wai ha'ataari'amou hura'a 'anai hadanga'ini'i ha'atee ana'ia

God, ¹⁵ ma moigui to'oraai mena 'anai taari'i adaro.”
¹⁶ Nara 'ini atadaa'i waira ta'i tangahuru mana rua 'ia Jisas
 na 'ome sigihiraau:

Saemon, mo'o na 'ia Jisas 'a ha'a-atania ro'u 'inia
 Pita;

¹⁷ mea Jems mea Jon rua garena Sebedi, waira rua na
 'ia Jisas 'a 'unuraru 'inia Boanejis ma'ua Sae ni
 Hita, 'inia raru matai taesu'a mwada'u;

¹⁸ mea Andru,

Pilip,

Batolomiu,

Matiu,

Tomas,

mea Jems garena Alfias,

mea Tadius,

mea Saemon, baaniai ruruha ra raba taaria hura'ai
 gaumani ni Rom,

¹⁹ mea Jiudas Iskariot, 'ia mo'o na usuha'inia Jisas
 tanaraaui maerongana'i.

Jisas 'A To'oraai Mena

Na Wetewete Di'ua Saetan

(Matiu 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Mia Jisas 'a aho'i 'ari ruma ana. Ma na'i ro'u i 'ohasi,
 'a ragoi sae ra rurugoni mai beia. Mana rago di'u 'anai
 sae, 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau bwarabwara'a
 di'u marau ai'a to'o madoraa 'anai ngau ma'ua haa'i tara'i
 maho he'ete'i ro'u. ²¹ 'Oha 'iraau do'orana'i mana inana
 Jisas rau rongo'i maho 'isi, rau 'ari wou 'anai waia 'ari
 ruma adaau. 'Inia tara'i sae rau 'unua do ai'a odo-odo i
 'adoma'ina.

²² Hoita, ma tara'i Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses
 narau boi baaniai Jerusalem, rau awa ro'u marau ha'atee
 o'ani, “Na mwaeraha adaui adaro, 'ia Saetan, * 'a bwaunia

* 3:22 Saetan: Na'i ha'atee ni Grik ra 'unua Saetan 'inia Belsabul.

Jisas. 'Iia na haa tanaai mena 'anai taari'i hura'ai adaro baaniraau sae."

²³ Mia Jisas 'a soiraau mai sae 'anai boi gaarangia, ma haa'i ha'atee heiha'auu 'anai ha'ausuriraau, 'a o'ani, "'A 'ua? Mou 'adoma'inia do'ia Saetan 'ai matai taaria hura'a haaria? 'A bwara! ²⁴ 'Onaa 'e kantri na 'iraau sae ra hei'oi hairiu, na kantrisi 'a bwa'i ura. ²⁵ Ma 'onaa 'e ta'i ruruha na'i ruma ra awa heheihoa'a moi, na ruruhasi 'a bwa'i ura ro'u. ²⁶ Hoita, 'onaa ruruha ana Saetan rai awa heheihoa'a, 'a o'asi ro'u. 'A bwa'i ura mwada'u, ma'ai ahoda mai ai'aa."

²⁷ Mia Jisas 'a haa ro'u i ha'atee heiha'auu. 'A ha'atee o'ani, "'Onaa 'e nei na raba taari'i hura'ai adaro, 'ai wetewete ma'ata di'ua Saetan. 'A 'onaai sae na raba sirihiai ruma anai sae wetewete 'anai haa'i maho ana'i, 'ai wetewete ma'ata di'ua ro'u i sae wetewetesi. Naasi 'aigu mwada'u tanaa 'anai siri tosiai saesi, maigui haa'i bori ana'i.

²⁸ "'Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amou. 'Ia God 'a matai 'adoma'i nugasii moi mwane ora-ora'a na sae 'a haa'i mana mwane maho ta'a'i na 'unu'i 'inia God. ²⁹ Ma'ata 'ia tei nai ha'atee ha'ata'ai Hi'ona Maea, 'ia God 'a bwa'i 'adoma'i nugasia 'inia. Ni ora-ora'asi 'ai awa tarau beia." ³⁰ 'Ia Jisas 'a 'unua o'asi tanaraau 'inia tara'i nei 'iniraau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses ra 'unua do'e adaro na bwaunia, naia na to'o mena 'inia 'anai taari'i hura'ai adaro. Ai'a do 'inia mena ana Hi'ona Maea.

*Huunai Inana Mana Do'orana Jisas
(Matiu 12:46-50; Luk 8:19-21)*

³¹ Mana inana Jisas miraau do'orana'i rau ataha mai na'i ruma na 'ia Jisas 'a awa iei. Marau ura moi hura'ai abau 'omaa. Maraugu ha'ataaria siri taroha tanaa Jisas do'ai hura'a. ³² Me na'i 'ohasi, 'a ragoi sae na rau heinagu garigaria Jisas marau o'ani 'inia, "'Ei, 'ia inamu miraau do'oramu'i, neiraau hura'asi. Rau raba re'i'o."

³³ 'Ia Jisas 'a ha'atee o'ani 'iniraau, “‘Iatei inagu miraaaua tei do'oragu'i?” ³⁴ Mia Jisas 'a wanasiraau hairiui sae ra heinagu garigaria. Maagu ha'atee o'ani, “‘Ome! Neiraauni inagu mana do'oragu'i! ³⁵ 'Ia tei na hauai taha God na 'irisia do 'ai haa, naasi huunai do'oragu mana asigu mana inagu.”

4

Mamaani 'inia Sae Na Rarasa
(*Matiu 13:1-9; Luk 8:4-8*)

¹ Mia Jisas 'a taraawa'a ha'ausuriraau ro'u i sae na'i bobonai kae bwera i Galili. Me suriai rago 'anai sae nara goni na'i dorasi, 'ia Jisas 'a heinagu ara'a na'i ora ma ta'e hura'a baaniai one. Me 'iraau sae ra ura moi one 'anai bahurongoa. ² Ma haa'i ha'atee heiha'auu 'anai ha'ausuriraau. 'Agu ha'atee o'ani 'iniraau, ³ “‘Moi bahurongo goro. 'E 'oha na 'e ta'i sae na hura'a 'anai hasi korai wiit na'i mou ana. ⁴ Ma na'i 'oha na rarasanga'ini'i kora, ra'i nei nara to'o na'i tara mana gere manu ra dio mara ngaa'i. ⁵ Tara'i nei ra to'o na'i dora hauhau'a, dora na ano 'a ai'a raha mara tahi'a. Mana 'oha ra tahi, ra tahi goro ga'u moi. ⁶ Mana 'oha na sina 'a raorao di'u, ra nugu mara mae aho'i moi, 'inia raridi ra ai'a ganu dio. ⁷ Ma tara'i kora ra to'o na'i dora ra tahi bei'i warorarak. Ma na'i 'oha ra tahi ara'a, na warorarak 'a agu ha'amaesi'i maragu ai'a hungu'a. ⁸ Mana kora ra to'o na'i ano goro, ra tahi goro mara hungu. Tara'i nei ra'i ta'i oru tangahuru hua, tara'i nei ra'i ono tangahuru, ma tara'i nei ra'i 'arangi. ⁹ Tei na to'o karinga 'anai rongo 'ai bahurongoa mai aidangi tarihana.”

'Ado'adona Jisas 'Anai Ha'ausuri

'Ini'i Ha'atee Heiha'auu
(*Matiu 13:10-17; Luk 8:9-10*)

¹⁰ 'Oha na awa haaria Jisas, 'iraaui na ta'i tangahuru mana rua rongoiusuri ana ma tara'i sae ro'u beiraaui, rau boi marau songa'inia 'ini'i 'ado'ado 'ada'i mamaani 'isi. ¹¹ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani 'iniraaui, “Na'i na'o, 'ia God ai'a ha'arangasia he'uai marungiraaui nai haa i noni ana'i. Me na'i 'ohani 'a ha'ata'inia tana'amou. Mei tanaraaui nei nara ai'a hinihinia God, wai ha'ausuriraaui moi suri'i ha'atee heiha'auu. ¹² 'Au haaui o'asi do, 'Rei'uaa rai 'ome marai 'ome marau bwa'i 'ome 'iraraa ta maho, ma'ua rai bahurongo marai bahurongo marau bwa'i aidangisia ta maho. Ma 'onaa rai 'ome 'iraraa marai aidangisia, rau ga'i rihosi, mea God 'ai 'adoma'i nugasi'araau.’ ”*

*'Ado'ado 'Anai Nei Na Rarasa
(Matiu 13:18-23; Luk 8:11-15)*

¹³ Mia Jisas 'a songa'iniraaui ro'u o'ani, “A 'ua? Mou ai'a aidangisiai ha'atee heiha'auusi? 'Onaa mou ai'a, 'ai he'ua namoigu aidangisi'i ro'u 'ini'i tara'i heiha'auu na wai maani'i ro'u? ¹⁴ Hoita, 'i nei na rarasa kora 'a 'onaa sae na taroha'ini'i ha'atee ana'ia God tanaraaui sae. ¹⁵ Na kora ra to'o suriai tara nara ngaa'i manu, 'a ura 'iniraaui sae ra rongo'i moi ha'atee. Mia Saetan 'a boi ma ha'akaku'araaui aho'i 'ini'i. ¹⁶ Na kora ra to'o na'i ano hauhaui 'a ura 'iniraaui sae ra rongo'i mara daa'i raurau i ha'atee ha'i wa'ewa'e. ¹⁷ Mara ai'a daa'i ore'a 'inia na ha'atee ra ai'a ganu dio na'i tahingadaa'i 'onaa hasi'ei ra ai'a ganu i raridi. 'Oha na mwani maho ra bwara mara ha'a-mama'airaaui 'ini suri'i adaa'i ha'atee ana'ia God, raugu rihota'i aho'i. ¹⁸ Na kora ra to'o na'i dora ra awa iei waro raraki 'a ura 'iniraaui sae ra rongo'i ha'atee ana'ia God. ¹⁹ Ma 'ari wou maraugu 'adoma'i raha moi 'ini'i

*

4:12 4:12 Aisaea 6:9-10

taraani maho. Mara ta'ahi'i ro'u i toto'ora ni marewana, mana taraani maho ni marewana moi. Tarana naasi, na ha'atee 'a bwa'i matai tahi ma ai'a ha'i hua. ²⁰ Mana kora ra to'o na'i ano goro, 'a ura 'iniraaui sae ra rongo'i ha'atee ana'ia God marau huunai hinihini'i. Mana mwane maho goro ra hura'a baani'i tahingadaa'i 'onaai hungu goro ra hahaa'i hasi'ei. Tara'i nei ra'i oru tangahuru hua, tara'i nei ra'i ono tangahuru, ma tara'i nei ra'i ta'i 'arangi.”

Maho Nara Bainihu Ga'u,

Rai Ha'ata'i Hura'a
(Luk 8:16-18)

²¹ 'Ia Jisas 'a ha'atee o'ani ro'u 'iniraaui, “A 'ua? Ta sae 'a ga'i suungia ta raita 'anai nugaa moi na'i bahainai rabo'o ma'ua na'i bahainai bwea? 'A bwa'i! 'Ia 'ai tokia ma'ata'a na'i dora 'ana. ²² Taha na awa bainihu 'ai ha'ata'i hura'a. ²³ Tei na to'o karinga 'anai rongo 'ai bahurongoa mai aidangi tarihana.”

²⁴ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani ro'u 'iniraaui, “Moi wai'ado'ado goro suri'i maho nau maani'i tana'amou. 'Ia God 'ai haua tana'amoui aidangi suriai araisuri'i amoo'i taha nau 'unu'i. ²⁵ 'Ia tei na raba aidangisia God, 'ia God 'ai a'oia tanaai aidangi na to'oraa. Mia mo'o na ai'a raba aidangisia God, na gere aidangi na to'oraa, 'ia God 'ai rahia baania.”

God Moi Na Matai Ha'a-urasi

Heimarungi Ana

²⁶ Mia Jisas 'a haa ro'u i ha'atee heiha'auu, “Na heimarungi ana God 'a 'onaai kora na sae 'a rarasa-nga'ini'i na'i moou ana nara tahi haari'i. ²⁷ Saesi 'a mauru na'i rodo, 'a rarai na'i dangi ma poru haa'i tagora ana'i. 'Ado dangi 'a haua o'asi moe'a. Ma na'i 'ohasi, na kora ra raboa mara tahi ara'a. Mia mo'osi 'a ai'a 'iraraai taha na ha'atahi'i kora 'isi. ²⁸ Hoita, naia na ano na ha'atahi'i 'isi

na ragu hungu 'ini'isi. Na maho tahamora na re'ia, naasi rawadi, ruana tagadi mana oruna nai'i huadi. ²⁹ Mana 'oha na hua ra maua, 'a hauai naihi ana ma tabari'i, 'inia 'a tari'ai madoraa 'anai haa'i.”

Raha Nai Hauai Heimarungi Ana God

(Matiu 13:31-32; Luk 13:18-19)

³⁰ Mia Jisas 'a songa'iniraaui ro'u o'ani, “A he'uai 'adoma'imooi 'inia heimarungi ana God? 'E taha wai heiha'auu 'inia na moi aidangisia 'inia? ³¹ 'Io, 'a 'onaai koranai hasi'ei ra 'unua 'inia mastad nara hasia na'i mou. Na koranai hasi'eisi 'a kekerei di'u'i koradi mwane hasi'ei. ³² Ma na'i 'oha na tahi ara'a, 'e kae hasi'ei na raha di'u'i hakoi maho ra hasi'i na'i mousi, mana raraana ra raha 'ohadi manu 'anai nu'i suri'i.”

'Ado'adona Jisas 'Anai Ha'ausuri

'Ini'i Ha'atee Heiha'auu

(Matiu 13:34)

³³ 'Ia Jisas 'a haa'i tanaraaui inoni ha'ausuringa'i na rau matai aidangisi'i. ³⁴ 'A haa'i moi suri'i ha'atee heiha'auu. Ma na'i 'oha nai awa haaria beiraauui rongoiusuri ana'i 'aigui ha'atee wagasi'i tanaraau.

Jisas 'A Ha'apakuai Ro'a Mana Tabaosi

(Matiu 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Na'i dangisi, 'oha na gaarangi su'urahi, 'ia Jisas 'a ha'atee o'ani 'iniraaui rongoiusuri ana'i, “Gau magari 'ari nata batarau i bwera.” ³⁶ Miraauui rongoiusuri ana'i rau hano baaniraaui inoni 'isi. Rau ta'e ara'a na'i ora na 'ia Jisas na heinagu iei marau ta'i 'ari nata batarau. Ma tara'i ora ro'u narau ta'i 'ari goni. ³⁷ Raugu 'asu'a marau hano suaai kae ro'a beiai tabaosi. Mana ora narau ta'e iei 'a gaarangi mai dodo 'inia ni tabaosi ra abwao aharau siri na'i raronai ora. ³⁸ Na'i 'ohasi 'ia Jisas 'a borunga na'i pilo auru na'i muri, 'a poru mauru. Miraauui rongoiusuri

ana'i rau ha'araia marau o'ani 'inia, “Ha'ausuri, 'a ai'a ta'aabemu 'inia gaarangi dodo'a agaauni?”

³⁹ 'Ia Jisas 'a ura ara'a ma ha'atee wetewete o'ani tanaai ro'a mana wai, “Papaku!” Ma na'i mau 'ohasi na ro'a 'a papaku mana wai 'agu biowaa.

⁴⁰ 'Ia Jisas 'agu songa'iniraaui rongoiusuri ana'i, “Ni 'uana mou mamaa'u 'inia? 'A 'ua? Mou ai'a hinihiniau mau?”

⁴¹ Na'i 'ohasi rau mamaa'u ro'u wou baaniai na'o marau ha'atee hairiu o'ani, “'E sae he'ua naani? Rei'uaa ro'a mana tabaosi mara araisuria moi!”

5

Ra'i Adaro Nara Bwauniai Sae (Matiu 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ 'Ia Jisas miraui rongoiusuri ana'i rau taha wou na'i nata batarau bwera i Galili marau 'oto na'i dora ra 'unua 'inia Gerasa. ²⁻³ Ma na'i 'oha rau dio baaniai ora, 'e sae na adaro 'a bwaunia 'a boi 'anai heisadoi beia Jisas. Saesi 'agu hura'a mai baaniai dora na awa iei, suri'i wabwa nara toringi'i ei sae mae. Me 'inia wetewete di'u ana, rei'uaa ra ho'osia 'ini'i arihau mara ai'a bwara tanaai mosi'i. ⁴ 'A ragoi 'oha ra ho'osiai uwana mana rimana 'ini'i arihau ma momosi'i moi. Ma ai'a ta sae ro'u 'ai wetewete 'anai ha'amanataa. ⁵ Dangi mana rodo 'a hano hairiu suri'i wabwa mana hungahunga. 'A awaawara ma ha'amaaraai abena 'ini'i hau.

⁶ Hoita, saesi 'a bwane re'ia mau hura'a Jisas sisiri mai adaa ma bwane 'eba 'anai heisadoi beia. 'A taha wou beia ma topira'i ruru tanaa. ⁷⁻⁸ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, “Adaro, 'oi hura'a baaniai saeni!” Mana saesi 'agu awara raha o'ani, “'Ei Jisas, garena God ororiu ara'a! 'O raba 'uaauni? Na'i atana God 'au ha'angoni'o, 'oi abui ha'amama'aiau!”

⁹ Mia Jisas 'a songa'iniai saesi, “'Iatei atamu?”

Mia aramia, 'a o'ani, “Atagu 'ia Kae Ruruha, 'inia me u rago di'u.” ¹⁰ Mia ha'angonia wetewete a Jisas do 'ai abui taariraa u hura'a baaniai dorasi.

¹¹ Ma na'i bobonai abaaba gaarangiraa u, ra'i mwane boo nara suasua 'isi. ¹² Miraau i adaro 'isi ra bonga'inia Jisas o'ani, “Oi ha'ataari'ameu siri suri'i boo 'isi 'anai awa suri'i.” ¹³ Mia Jisas 'a ha'awateraa u mana adaro 'isi ra hura'a baaniai saesi mara siri'a suri'i mwani boo 'isi. Mana boo 'isi ra 'eba dio suriai ahana mara rege dio na'i wai mara dodo hako.

¹⁴ Miraau i nei ra 'omesuri'i boo 'isi rau 'eba 'ari na'i 'omaa ma na'i suri'i mwani dora ro'u 'anai taroha'iniai tarohasi. Mana mwani sae hako ra boi 'anai 'omesiai maho na to'o. ¹⁵ Mana 'oha ra boi beia Jisas, ra re'iai sae na adaro ra bwaunia ga'u. 'A goro'a mana aidangina 'a odo-odo aho'i ma ho'o bwana'a, 'a heinagu papaku moi. Miraau i sae ra maaa'u hako. ¹⁶ Miraau i nei rau re'i'i maho 'isi, rau maania 'ari taha na to'o tanaai saesi mana boo 'isi. ¹⁷ Miraau i saenai dorasi rau bonga'inia Jisas do' ai hura'a baaniai dora adaau.

¹⁸ 'Oha 'ia Jisas 'a ta'e aho'i na'i ora, na sae na adaro ra bwaunia ga'u ani 'a ha'angonia wetewete do rarui ta'i hano.

¹⁹ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani 'iniai saesi, “'Au ai'a rabasia do'oi hano beiau, ma'ata 'oi 'ari 'omaa amua beiraaui sae amu'i. Ma'oi 'unua tanaraau taha 'ia Arah a God na haua tana'o mana heita'ahi ana tana'o.” ²⁰ Naasi mana saesi 'a hura'a ma 'ari na'i Provensi Dekapolis. 'A maania tanaraau hakoi mwani sae taha na 'ia Jisas 'a haua tanaa mana mwani sae 'isi ra heimwaota'i di'u 'inia.

'E Gare Urao Ana Jaeras

*Mana Urao Na Adoiai 'Abu Raha
(Matiu 9:18-26; Luk 8:40-56)*

²¹ 'Ia Jisas miraau i rongoiusuri ana'i rau ta'e aho'i 'ari nata aba 'iniai bwera i Galili. 'Oha na siri wou na'i one,

'a ragoi sae ra rurugoni mai beia. ²² Ma'e sae na boi 'anai re'ia Jisas na atana 'ia Jaeras. 'Iiasi 'e na'otara na'i ruma ni ha'arahesi 'anai 'omaasi. 'A boi ma topiruru auru tanaa Jisas. ²³ 'A ha'angonia wetewete, 'a ha'atee o'ani, “Jisas, ni gare urao agua 'a gaarangi mae'a. 'Oi boi karohia maai goro aho'i.” ²⁴ Mia Jisas 'agu hano beia Jaeras 'anai 'ari ruma ana. Ma'e kae ruruhai sae ra hano haisuri mara ha'asu'isu'ia.

²⁵ Ma na'i ruruhasi, 'e urao na awa iei na adoiai 'abu raha, ma'e ta'i tangahuru mana rua harisi na hako'a. ²⁶ 'A rongomaata'i di'u suri'i 'oha 'iraaui dokita ra bonasiai ha'ahakoa baania i daohasi. Mana uraosi ai'a gere goro moe'a, 'agu daoha raha di'u wou. Mana gere ha'a ana'i ra hako mamata 'inia tahariraaui. ²⁷ Na uraosi 'a bwane rongoi taroha 'inia Jisas. Naasi ma 'ariwou na'i murina na'i 'uruhanai kae ruruhasi ma karohiai to'oni ana. ²⁸ 'A 'iraraa haaria do 'onaa 'ai karohia moi to'oni ana Jisas ma 'a ga'i goro aho'i baaniai daoha na adoiasi. ²⁹ Ma na'i 'oha na karohia na 'abu 'a papaku ma arunga 'iraraa do 'ia 'a goro'a. ³⁰ Ma na'i ro'u 'ohasi, 'ia Jisas 'a 'iraraa do ni mena ni ha'atahi 'a hura'a baania. Ma rihota'i ma songa'iniraaui mwane sae 'isi o'ani, “'Ia tei 'ini'amou na karohiai to'oni agua?”

³¹ Miraau rongoiusuri ana'i rau ha'atee o'ani 'inia, “'A 'ua na'o songa'inia 'inia mo'o na karohiai to'oni amuasi? 'A bwarai 'iraraa tei na karohi'o! 'O ai'a 'iraraai rago anai sae na ra ha'a-su'isu'i'osi?”

³² Mia Jisas 'a wanawana hairiu 'anai re'ia tei na karohiai to'oni ana. ³³ Mana uraosi 'a 'iraraai maho na to'o tanaa. 'A boi ha'i-'idi'idi 'inia 'a mamaa'u, 'a topira'i ruru auru tanaa Jisas ma maania hako tanaai daoha na sadoia ma 'inia ro'u i karohia anai to'oni ana. ³⁴ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani 'inia uraosi, “'Ina, i hinihinimu na ha'agorohi'o aho'i! 'O bwa'i rongomaata'i'a. 'Oi 'ariwou dadara'a!”

³⁵ Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a ha-hadahada mau, ra'i sae ra boi baaniai ruma ana Jaeras marau o'ani 'inia Jaeras, “Ni gare amua 'a hako'a. 'Oigu abu 'unua'ai ha'ausurisi 'anai 'ari!”

³⁶ 'Ia Jisas 'a rongo'i mareho narau maani'isi ma o'ani 'inia Jaeras, “‘Oi abui maaa'u, 'oi hinihini moi!”

³⁷ 'Ia Jisas 'a ai'a rabasia do tanei ro'u 'anai hano beia, ma'ata 'ia moia Pita, 'ia Jems, mea Jon do'orana Jems. ³⁸ Rau 'ari wou ruma ana Jaeras marau rongoraui sae nara boi 'anai ada'ima'e 'iniai garesi. ³⁹ Na'i 'oha 'ia Jisas 'a siriwou na'i ruma 'a ha'atee o'ani 'inirau, “Ni 'uaana namou angi 'inia? Na garesi ai'a mae, 'iia 'a mauru moi.” ⁴⁰ Mana mwane sae hako ra da'ata'inia Jisas. 'Ia Jisas 'a 'unua tanaraui mwane sae 'isi do rai hura'a baaniai ruma. Maagu wairaruai amana mana inanai garesi, beiraui oru rongoiusuri anasi marau 'ari na'i ahii na awa iei garesi. ⁴¹⁻⁴² Mia Jisas 'a dau na'i rimanai garesi ma ha'atee o'ani na'i ha'atee ana, “Talitha, koum!” I 'ado'ado 'anai ha'ateesi 'a o'ani, “Gere urao, suruta'e!” Ma na'i moi 'ohasi, na garesi 'a suruta'e magu hahano. Miraau hako rau heimwaota'i di'u. ⁴³ 'Ia Jisas 'a ha'atee wetewete tanaraui do rai abui taroha'inia ro'u tanaa ta nei 'iniai mahosi. Ma ha'atee o'ani, “Moi hua tanaa ta mahoingau.” Mana gare uraosi, ni harisina 'e ta'i tangahuru mana rua.

6

Ra 'Utaia Jisas Na'i 'Omaai Nasaret (Matiu 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ 'Ia Jisas 'a hura'a baaniai 'omaasi bei'i rongoiusuri ana'i marau 'ari Nasaret, 'omaa na raha ara'a iei. ² Ma na'i dangi ni mamaro 'a siri na'i ruma ni ha'arahesi ma ha'ausurirai noni. Ma ragoi noni ra goni mai 'anai bahurongoa. Ma na'i 'oha ra rongo'i ha'ausuringa'i

ana'i, rau heimwaota'i di'u maraugu ha'atee heiheia o'ani, "Romwane! 'A he'ua na 'irara'i 'ini'i maho 'inia mo'osi? 'E sae haaria moi na'i 'omaani naasi, ma 'a he'ua na aidangi di'u 'iniasi? Ma to'oraa he'uai mena na haa'i 'ini'i ha'abu'oahu 'isi? ³ 'Iia 'e kapentaa moi, gare ana Meri, do'oradaau a Jems, Josep, Jiudas mea Saemon. Me 'iraau asina'i rau awa ro'u moi 'ini."

Naasi rau 'itaa Jisas marau ai'a raba hinihinia.

⁴ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani 'iniraaui, "I rarabea ra ha'ahoua suri'i mwani dora hako. Na'i moi 'omaa ana miraaui sae ana'i naraugu ai'a." ⁵ Ma 'ini ai'a hinihinia adaaui a Jisas, ai'a ragoi ha'abu'oahu na haa'i na'i 'omaasi. Mia nugaai rimana moi hungadaau taringai nei ra daoha mara goro aho'i baani'i daoha nara sadoira. ⁶ 'Ia Jisas 'agu heimwaota'i di'u 'iniraaui sae na'i 'omaa ana, 'inia rau ai'a hinihinia.

Jisas 'A Ha'ataariraaui Hura'a Ta'i Tangahuru

Mana Rua Ha'ataari Ana (Matiu 10:5-15; Luk 9:1-6)

Ma na'i muri, 'ia Jisas 'a hano hairiu suri'i 'omaa 'anai ha'ausurirai noni. ⁷ Ma'e ta'i 'oha, 'a soiraaui goni ta'i tangahuru mana rua rongoiusuri ana. Ma ha'atee o'ani 'iniraaui, "E waira rua ma wai ha'ataaria hura'a 'ari suri'i 'omaa. Ma wai haa tana'amoui mena 'anai taari'i hura'ai adaro baanirai sae. ⁸ Na'i 'oha moi hura'a, abu tanei 'ini'amou 'ai waa ta huai breidi ma'ua anga ni 'aariha, ma'ua ha'a. Moi matai waa'i 'a'abi amoo'i ⁹ mamoi siri suri'i sandol amoo'i. Ma'ata mou abui waa'a ro'u ta to'oni. ¹⁰ 'Oha moi siri wou na'i ruma nara ha'amaoto'amou na'iei, moi awa hatara'i na'iei tari 'oha moi hura'a baaniai dorasi. ¹¹ Mana 'oha moi taha wou ta dora na rau bwa'i raba ha'amaoto'amou mana rongoi taha mou hadanga'ini'i, moi hura'a baaniai 'omaasi. Ma moi tarohi'i kahua baani'i uwamoo'i, 'e ha'abasu tanaraau do'ia God 'ai ha'a-mama'airaaui."

¹² Me 'iraaui rongoiusuri rau hura'a marau taroha'iniai ha'atee ana God tanaraaui mwane sae, rau o'ani, "Mou rihosi baani'i ora-ora'amoo'i." ¹³ Marau taari'i hura'a mwani adaro marau tarohiraau mwani nei ra daoha 'inia rumu mara goro aho'i baani'i daoha nara sadoira.

*Na Mae Na Haa Jon Bwareomaea
(Matiu 4:1-12; Luk 9:7-9)*

¹⁴ Na'i 'ohasi, 'ia Herod Antipas na Mwaeraha na'i Galili, 'a rongo'i mwani taroha 'ini'i taha 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau haa'i. 'Inia na taroha 'a 'adarara hako 'ari suriai mwane dora. Tara'i sae ra 'unua do 'ia Jisas naasi 'ia Jon Bwareomaea na tahi aho'i baaniai mae. 'Inia do naia na to'o mena 'inia 'anai haa'i ha'abu'oahu. ¹⁵ Ma tara'i nei ro'u ra 'adoma'inia do 'ia Elaija ma'ua 'e ta'i 'iniraaui Rarabea ni 'ohaani mau. ¹⁶ Ma na'i 'oha 'ia Herod 'a rongo'i maho ra 'unu'i 'inia Jisas, 'a o'ani, "Ia Jon Bwareomaea nara horosia'ai 'u'una ani, na suruta'e aho'i baaniai maesi."

¹⁷⁻²⁰ 'Inia na'i na'o, 'ia Herodias raru ha'iwai a Pilip, do'orana Herod. 'A 'ari wou mia Herod 'agu asihura moi ma waina'a Herodias. Naasi 'ia Jon Bwareomaea 'a taringai 'unua tanaa Herod do 'a ai'a odo-odo do'ai wainai urao ana do'orana!

Hoita, mia Herodias 'a taesu'a di'u 'ana Jon ma raba ngahuia maagu bwara tanaa. 'Inia 'ia Herod 'a maguguta'i ngahuia 'inia 'a 'iraraa do 'ia Jon 'e sae na maea ma odo-odo na'i maana God. Naasi 'ia Herod 'a 'unua tanaraaui sae hehei'oi do rai waia Jon marai nugaa na'i rumanih'o, 'inia 'a raba ha'atahia baania Herodias. 'Ia Herod 'a wa'ewa'e 'oha na bahurongo'i mamaani na haa'i a Jon, rei'uaa na ha'a-heingahui'i maho 'isi na'i 'adoma'ina.

²¹ 'E ta'i 'oha, 'ia Herod 'a hauai kae ngaungau 'anai 'adoma'i aho'isiai 'oha na huta. Ma ari'ahuraaui hako mai saemaua ana'i, 'iraaui na'otara na'i ruruhai hehei'oi, miraaui hakoi na'otara na'i Galili. Na'i 'ohasi, 'ia Herodias

'agu sadoiai 'oha goro 'anai ngahuia Jon. ²² Na'i 'oha na to'o i ngaungau, 'e gere urao, garena Herodias, 'a siri mai mao 'anai ha'a-reirei'araau. Mia Herod miraaui hako'i sae na'i rumasi rau wa'ewa'e 'anai reireia. Mia Herod 'agu o'ani 'inia'i gere uraosi, “Wai haua tana'o namoiwou ta mareho 'oi 'irisia. ²³ Wai duruduru tana'o 'inia ta aba 'inia'i dora nau marungia 'onaa 'o 'irisia.”

²⁴ Mana gere uraosi 'a hura'a, ma 'ari songa'inia inana, 'a o'ani, “Nanae, 'e taha wai ha'angonia?”

Mana inana 'a o'ani, “Ni bwauna Jon Bwareomaea!”

²⁵ Mana gere urao 'a hasi hura'a ma 'ari aho'i beia Herod ma ha'atee o'ani, “Inau 'au rabasia do'oi haua'a mai tanaaui bwauna Jon Bwareomaea na'i ta rabo'o papaheta'a.”

²⁶ Na Mwaeraha 'a ahutotou di'u. Ma ha'a-heingahuia na'i 'ado'adona, 'inia 'a ai'a raba horosiai 'u'una Jon. Ma bwara'a ro'u tanaai ura bwarasiai taha na gere uraosi 'a ha'angonia na'i maadi sae rago. ²⁷ Naasi 'ia Herod 'a ha'ataari sae hehei'oi moi 'ohasi 'ari rumanih'o 'anai horosiai 'u'una Jon. ²⁸ Mana sae hehei'oi 'a horosiai 'u'una, 'a nugaai bwauna na'i rabo'o papaheta'a ma haua tanaai gere urao, mana gere uraosi 'a waa 'ari tanaa inana.

²⁹ 'Oha 'iraau'i rongoiusuri ana'ia Jon ra rongoa, raugu boi waai abena marau nugaa na'i wabwa.

*Jisas 'A Hanganiai Rima Merui Mwane
(Matu 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)*

³⁰ 'Oha 'iraau'i Ha'ataari rau aho'i mai baaniai 'aariha adaau, rau maani'i tanaa Jisas mwani maho rau haa'i mana mwani maho rau ha'ausuriraau sae 'ini'i. ³¹ Me 'inia'i rago anai sae nara boi beia Jisas ma ra aho'i, 'ia Jisas mana ha'ataari ana'i rau bwarabwara'a di'u marau ai'a to'o madoraa 'anai ngau mana haa'i tara'i maho he'ete'i ro'u. Mia Jisas 'a ha'atee o'ani 'iniraaui, “Gau ma gai 'ari

ta dora na bwa'i ta sae nai awa na'iei ma gai gere mamaro ga'u."

³² Naasi, marau ta'e na'i ora, rau 'ari na'i dora na ai'a sae awa iei. ³³ Miraau sae rau 'irararaau'ai hano adaausi, marau hano baani'i 'omaa adaa'i. Rau 'eba hatare 'anai dora na 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i narau hano 'ana, marau ataha na'i na'o 'iniraau. ³⁴ 'Oha 'ia Jisas 'a dio baaniai ora, 'a re'iai kae ruruhai saesi ma ta'ahiraau di'u, 'inia rau 'ome ha'a-ta'ata'ahi 'onaai'i siip nara ai'a to'o sae 'anai 'omesuri'i. Ma ragoi maho na ha'ausuriraau 'ini'i.

³⁵ Ma su'urahi'a 'iraau rongoiusuri ana'i rau boi beia marau o'ani 'inia, "A ore a di'u'a naani, mana dorani, 'a ai'a ruma'a. ³⁶ Ni 'uaana na'o ai'a ha'a-taariraau sae 'ini marai hura'a suri'i 'omaa 'isi 'anai hori 'adaau mahoingau?"

³⁷ Mia Jisas 'a aramiraau o'ani, "I'amou namoi ha'i 'adaau mahoingau!" Marau o'ani 'inia, "E taha na mei hanganiraau 'inia? Horihorinai ta'i sae na'i ta'i harisi maigui arari 'anai hori bre di 'ada'i mwani sae 'ini!"

³⁸ 'Ia Jisas 'a ha'atee o'ani 'iniraau, "Moi sadoiai siha huai bre di na beiraau sae 'isi."

Mana 'oha rau 'iraraa, rau 'unua tanaa o'ani, "E rima gere huai bre di ma'e rua ii'a."

³⁹ Mia Jisas 'a 'unua tanaraau rongoiusuri 'anai ha'a-heinaguraau sae na'i mwani hahaarisi marai hoairaau suri'i ruruha. ⁴⁰ Miraau sae ra heinagu suri'i ruruha, tara'i ruruha ra'i ta'i 'arangi sae, ma tara'i nei rima tangahuru. ⁴¹ Mia Jisas 'a dauai rima huai bre di mana rua ii'asi. 'A wana ara'ai aro ma ha'atee ha'agorohia God 'inia. Ma uubi'i bre di 'isi mana ii'a ma haa'i tanaraau rongoiusuri ana'i 'anai ha'atora'ini'i tanaraau sae.

⁴² 'Iraau hako rau ngau masu ⁴³ mana mahoingau narau ngau tahi'i rau si'o ha'ahonua 'inia ta'i tangahuru mana rua abira. ⁴⁴ 'A 'onaai rima merui saemwane narau ngau masu hako na'i dangisi.

Jisas 'A Hahano Na'i Hunganai Wai
(*Matiu 14:22-33; Jon 6:15-21*)

⁴⁵ Na'i moi muri 'ia Jisas 'a o'ani 'iniraau rongoiusuri ana'i, “Moi ta'e na'i ora mamoi gaau na'i na'o 'ari nata batarau, mamoi siri na'i 'omaai Betsaeda. 'Inau wai awa ga'u.” Naasi mia Jisas 'a awa moi beiraaui sae 'isi tari 'oha na ha'ahanoriraa aho'i hako 'ari suri'i 'omaa adaa'i. ⁴⁶ 'Oha na ha'a-taariraa hako sae, 'a ta'eha na'i hungahunga 'anai ha'arahesi.

⁴⁷ Ma su'urahi'a mia Jisas 'a awa mau na'i hungahunga mana rongoiusuri ana'i rau 'ari wou taha na'i 'ubutanai wai. ⁴⁸ 'Ia Jisas 'a re'iraau rongoiusuri ana'i do rau tau'aro raha di'u 'anai haruta suaai ro'a raha. 'Ari wou me 'iia 'a 'ari beiraaui na'i wa'aria, 'a hahano na'i hunganai wai ma gaarangi hano di'uraau'a. ⁴⁹ Ma na'i 'oha 'iraau rongoiusuri ana'i rau re'iai hahano ana Jisas na'i hunganai wai rau 'adoma'inia do 'e anoa marau awaawara. ⁵⁰ Rau kae maaa'u di'u 'oha rau re'ia, mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, “'Ai abui ta'aabemoou! 'Inau moia Jisas na! Moi abui maaa'u.” ⁵¹ Ma ta'e ara'a beiraaui na'i ora mana ro'a 'a papaku'a. Miraau na rongoiusuri ra kakuta'aa ahudaa'i. ⁵² Ra pwapwakui 'adoma'idaa'i 'inia rau ai'a raromatarihana do'a to'o mena 'anai haa'i ha'abu'oahu, 'onaai 'oha na hanganiraaui ani rima merui mwane.

Jisas 'A Ha'agorohira Aho'i Sae

Ra Daoha Na'i Genesaret
(*Matiu 14:34-36*)

⁵³ 'Ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau haruta 'ari nata batarau marau 'oto na'i dora ra 'unua 'iniai Genesaret marau ha'ahunaai ora adaaui na'i 'isi. ⁵⁴ 'Oha rau dio baaniai ora, 'iraau sae ra 'ome 'iraraa Jisas. ⁵⁵ Naasi, marau 'eba 'ari suri'i mwani 'omaa na'i dorasi marau taroha'iniai boi ana Jisas. Marau suru'i'i sae ra daoha suri'i bwea marau waa'i 'ari na'i dora na 'ia Jisas 'ai taha

suri'i. ⁵⁶ Ta 'omaa he'ua nai 'ari ei, 'iraau sae ra waa'i mai moe'a i sae adaa'i nara daoha mara nuga goni'i na'i ta'i dora a'ora. 'Iraau sae daoha rau bong'a'inia Jisas dorai karohia moi gaonai to'oni tewa ana. 'Iraau nei rau haua o'asi rau goro aho'i baani'i daoha ra to'iraau.

7

*Ha'ausuringa'i Ni 'Oha Bwani**(Matu 15:1-9)*

¹ Tara'i Farisei mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses nara boi baaniai Jerusalem, ra goni mai beia Jisas. ² Rau re'ia do tara'i rongoiusuri ana'ia Jisas rau ngau maraugu ai'a dorima suriai herehere 'iraau Farisei rau 'unua.

³ 'Iraau Jiu, ororiu 'iraau Farisei, ra suri'i mau i ringe adaa'i na'i 'oha bwani, 'onaai herehere 'anai dori ha'agorohi'i rimadaa'i maraigu ngau. ⁴ Ma na'i 'oha rai 'ari suri'i dora-ni-horihori mahoingau, ra bwa'i ngaa'i mahoingau rai hori'i tari 'oha rai hauai herehere 'anai dori ha'agorohi'i rimadaa'i. Marau suri'i ro'u tara'i ringe adaa'i, 'onaai here 'anai dori panikeni mana kuki mana rabo'o.

⁵ Hoita, miraau Farisei mana Ha'ausuri rau songa'inia o'ani a Jisas, "Ni 'uaana na'iraau rongoiusuri amu'i ra ai'a ha'isuri'i 'ini'i ha'ausuringa'i narau ha'adiohi'i mai tanagaau i wauwa agaa'i na'i 'oha bwani? 'I'ameu meu re'ia do rau ai'a suriai huunai herehere 'anai dorima, marau ngau moi!"

⁶ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani 'iniraau, "Mou pwapwaari'i! Maho na 'unu'ia God tanaa Aisaea 'anai usu'i 'iniraau wauwa amoo'i ra to'i'amou ro'u. 'Ia Aisaea 'a usu'onaa, 'Iraau noni 'ini ra ha'ahouau moi 'ini'i ngoodaa'i, magu tahingadaa'i ra awa ha'atau di'u baaniau.

⁷ I ha'arahesi adaa'i ra 'ari pwaranga, 'inia rau orisi'i Ha'atora ana'ia God

'ini'i ha'ausuringa'i adaa'i haariraa'u na inoni moi na haa'i.' ”*

⁸ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “I'amou mou gagata'ini'i Ha'atora ana God, ma mou suri'i moi ha'ausuringa'i adaa'i noni. ⁹ Mou mataihere di'u 'anai gagata'iniai Ha'atora ana God 'anai suri'i moi ha'ausuringa'i amoo'i haari-moou. ¹⁰ Mou 'iraraa do 'ia Moses 'a bwane 'unua o'ani, “Oi ha'ahoua amamu mea inamu’ ma o'ani ro'u, “Iatei na 'unu ha'ata'aia amana mea inana rai ha'amaesia.’† ¹¹ Me'imooou mou 'unua dona 'a odo-odo moi 'onaa ta sae 'ai o'ani 'inia inana mea amana, ‘Ha'a-arohai'amurua, 'au ga'i 'a'auhimurua 'ini'i maho nau to'ora'i. Me 'au bwa'i 'a'auhimurua'a. Suria maho nau to'ora'i ra maea'a. 'Inia 'au bwane wate'i tanaa God.’ ¹² I'amou mou 'adoma'i ha'agorohia moi heresi! ¹³ Na'i 'oha mou ha'ausurirai noni 'anai haua o'asi, mou here 'onaa do ha'ausuringa'i amoo'i ra ororiu di'u'ai Ha'atee ana God. Mara rago ro'u i maho na mou here hiosi'i o'asi.”

*Taha Na Matai Ha'ado'o'aai Sae
(Matiu 15:10-20)*

¹⁴ 'Ia Jisas 'a soi goniraa'u ro'u mai kae ruruhai sae ma o'ani 'iniraa'u, “Moi bahurongo goro mamoi aidangisiai taha na wai 'unu'i. ¹⁵ Maho na siri na'i ngoonai sae, 'a ai'a ha'ado'o'aai sae na'i maana God. Naia na taha na hura'a baaniai ngoona na ha'ado'o'aa. ¹⁶ Tei na to'o karinga 'anai rongo 'ai bahurongoa mai aidangi tarihana.”

¹⁷ 'Ia Jisas miraau'i rongoiusuri ana'i rau hano baani-raau'i sae marau siri na'i ruma. Miraau'i rongoiusuri rau ha'angonia 'anai ha'a-aidangisiraau 'iniai ha'atee heiha'auusi. ¹⁸ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraa'u, “Mwane! Mou ai'a aidangisia mau? Na 'adoma'imoo'i ra kuhi 'inia? Mou ai'a 'iraraa dona mahoingau na siri na'i ngoonai sae 'a

* 7:7 7:6-7 Aisaea 29:13 † 7:10 7:10 Eksodas 20:12; 21:17; Levitikas 20:9; Diutronomi 5:16

ai'a ha'ado'o'aai sae na'i maana God? ¹⁹ Suria na mareho naasi 'a ai'a siri na'i raromana, 'a siri moi na'i ngoona, ma dio na'i ahuna ma hura'a aho'i moi baaniai abena.” 'Ia Jisas 'a ha'atee o'asi 'iniraa ma dorai 'iraraa dona mwane mahoingau ra goro na'i maana God.

²⁰ Ma ha'atee o'ani ro'u 'iniraa, “Ni taha na hura'a baaniai raromanai sae, naasi na ha'ado'o'aa na'i maana God. ²¹ 'Inia na'i raromanai sae nara hura'a i 'adoma'i ta'a'i, 'onaai wawaasua'a, taritari'a beiai nata nei, heingahu mana beri, ²² hairaurau, haa'i maho ta'a'i mana pwapwaari'i, 'adoma'i sisiwa 'inia nata nei, hai'ubwani, 'unu ha'ata'aia nata nei, ha'a-ta'eta'e mana here to'o bweubweu'a. ²³ Nara 'isi mareho nara ha'ado'o'aai noni na'i maana God. 'Inia ni mareho 'isi ra hura'a mai baaniai raromanai inoni.”

*'E Urao Na Ai'a Jiu Na Hinihinia Jisas
(Matiu 15:21-28)*

²⁴ Mia Jisas 'a hano baaniai dorasi, 'a 'ari suri'i 'omaa gaarangiai kae 'omaai Taea. Ma 'ari wou na'i 'omaa ma siri na'i ruma 'inia 'a ai'a rabasia do 'iraaui sae rai 'iraraa. Ma rei'uaa na o'asi, 'iraaui sae rau 'iraraa moi do'a awa 'isi. ²⁵⁻²⁶ Ma'e urao na rongoi dora na awa iei a Jisas. Uraosi ai'a urao ni Israel, 'iia 'a huta na'i Ponisia, 'e aba 'inia kantri ra 'unua 'inia Siria. 'A 'ari beia Jisas 'inia na adaro 'a bwauniaai gare urao ana. 'A 'ari wou beia ma topiruru ma mwaoro dio na'i ano. Ma ha'angonia wetewetea Jisas 'anai taaria hura'ai adaro baaniai gare ana. ²⁷ Mia Jisas 'a ha'atee heiha'auu o'ani, “Ni gare narai hangani'i na'i na'o. 'A ai'a goro dorai hau'i mahoingau adaa'i gare ma do raigui gaasi'i 'ada'i misu.” ‡

‡ 7:27 7:27 Ni 'ado'ado 'anai tatarani 'a o'ani: 'Iraaui gare ra ura 'iniraaui Jiu. Mana misu 'a ura 'iniraaui nei ra ai'a Jiu. 'Ia Jisas 'a 'unua do 'a raba 'a'auhiraau moi Jiu. 'A ai'a arari do 'ai nugasiraau Jiu mai 'a'auhiraau nei ra ai'a Jiu.

²⁸ Mana uraosi 'a o'ani 'inia, “Ha'amomori di'u Arahā! Ma'ata na misu ra matai ngaa'i ro'u moi mamamo i ma-hoingau adaa'i gare na rau ahoda baaniai dora ngaungau.”

²⁹ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “'Iniai heiarāmi odo-odo amua, na adaro 'a nugasia'ai gare amua. 'O'i aho'i 'ari 'omaa.” ³⁰ Mana 'oha na uraosi 'a aho'i 'ari ruma ana, 'a re'ia dona gare ana 'a goro'a aho'i ma dadao hatara'i moi na'i be'a. 'Inia na adaro 'a nugasia'a.

Jisas 'A Ha'agorohia Aho'i Sae

Na Pwarongo Ma Ai'a Hadahada Goro

³¹ 'Ia Jisas miraaui rongoiusuri ana'i rau hano baani'i 'omaa gaarangiai 'omaai Taea. Rau 'ari wou rau riutaha na'i 'omaai Saedon mana Provensi Dekapolis maraugu taha aho'i mai na'i kae bwera i Galili. ³² Ma ra'i sae rau waa mai sae na pwarongo ma ai'a hadahada goro. Marau ha'angonia wetewete a Jisas do 'ai karohia maai goro aho'i. ³³ Mia Jisas 'a waia beira'i saesi baaniraau mwani sae maagu siwi siri suri'i karingana'i saesi. Ma ngisuhiai kaka'una maagu karohiai meameanai saesi 'iniai kaka'una. ³⁴ 'A wana ara'ai aro ma osimaro ma o'ani, “Efata!” Mana 'ana 'ado'ado i ha'ateesi, “'Ai'a pono'a!”

³⁵ Na'i 'ohasi saesi 'a rongorongo ma ha-ha'atee goro'a aho'i. ³⁶ 'Ia Jisas 'a ha'a-aburaaui wetewetei sae do rai abui maaniai ha'agorohia anai saesi. Rei'uaa na towa'i ha'a-aburaaui, miraugu here raorao 'anai taroha'inia hura'a. ³⁷ 'Ira hakoi nei rau rongoa, rau heimwaota'i di'u marau o'ani, “Romwane, maho na haa'i a mo'osi ra goro di'u! 'A ha'agorohiraau aho'i ro'u i pwarongo mana baanguu.”

8

Jisas 'A Hanganiai Hai Merui Sae (Matiu 15:32-39)

¹ Tara'i dangi ahora, ra ragoi sae narau goni ro'u mai beia Jisas. 'Ari wou ma na'i 'oha na rau ai'a to'o mahoingau'a, 'ia Jisas 'agu soiraau mai rongoiusuri ana'i ma o'ani 'iniraau, ² "Au ta'ahiraau sae 'ini, 'inia 'e oru dangi'a narau awa be'inigaau ma na'i 'ohanisi raugu ai'a to'o mahoingau 'anai ngau. ³ Ma'au gasi ha'a-taariraau 'ari suri'i 'omaa adaa'i ha'i hioro, maraugu dionga'i moi suri tara. 'Inia tara'i nei 'iniraau rau boi ha'atau di'u."

⁴ Me 'iraau rongoiusuri ana'i rau o'ani, "Igaau gau awa na'i dora mangasara. 'A bwa'i dora na gaigui sadoia ta mahoingau nai arariraau mwane sae 'ini."

⁵ 'Ia Jisas 'a songa'iniraau o'ani, "E siha huai breidi na bei'amou?" Marau aramia o'ani, "E biu."

⁶ 'Ia Jisas 'agu 'unua tanaraau sae 'anai heinagu dio na'i ano ma dauai biu hua bredisi. Mana 'oha na ha'atee ha'agorohia hako a God 'ini'i, 'a uubi'i ma haa'i tanaraau rongoiusuri ana'i 'anai hatora'ini'i tanaraau sae. ⁷ Ma ra'i gere ii'a ro'u narau to'ora'i. Mia Jisas 'a ha'atee ha'agorohia God 'ini'i ma haa'i tanaraau rongoiusuri 'anai hatora'ini'i ro'u tanaraau sae.

⁸⁻⁹ Mana nei ra ngau 'a 'onaai hai merui sae. Rau ngau marau masu goro. Na'i muri raugu ha'ahonuai biu abira raha 'ini'i dorai mahoingau ra ngau tahi'i. Naasi mia Jisas 'agu ha'a-taariraau aho'i sae. ¹⁰ Ma ta'e ara'a na'i ora beiraau rongoiusuri ana'i marau 'ari na'i distrik ra 'unua 'iniai Dalmanuta.

*'Iraau Farisei Ra Ha'angoniai Ha'abu'oahu
(Matiu 16:1-4)*

¹¹ Ra'i Farisei ra boi beia Jisas marau taraawa'a heiraer-aesi beia 'inia rau raba ha'imaania. Rau 'unua tanaa Jisas 'anai haa ta ha'abu'oahu 'anai ha'ata'inia tanaraau 'onaa 'ia God ha'a-momori na haa tanaai mena. ¹² 'Ia Jisas 'a osimaro ma o'ani, "Ini 'uaana na 'imoo mou raba re'ia ta ha'abu'oahu 'anai ha'ata'inia do'inou 'au boi baania God?"

Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'a bwa'i ha'abu'oahu na wai haa tana'amou!"

¹³ Ma hano baaniraa, 'a ta'e ara'a aho'i na'i ora marau tahamora aho'i 'ari nata batarau kae bwera i Galili.

Jisas 'A Ha'abasuraau Rongoiusuri Ana'i

*Do Rai Abui Heitohe 'Onaairaaui Farisei
(Matiu 16:5-12)*

¹⁴ 'Oha rau 'ari wou mau suriai wai, 'iraaui rongoiusuri raugu 'iraraa do rau kaku'aai waa'i tadaa'i bredi. 'E ta'i huai bredi moi na rau to'oraa. ¹⁵ 'Ia Jisas 'a ha'abasuraau o'ani, "Moi 'ome'ome goro mamoi 'omesuri'amou baaniai draebam adaui Farisei mea Mwaeraha Herod."

¹⁶ 'Iraaui rongoiusuri rau maania haariraaui mahosi marau o'ani, "Gau ai'a to'o bredi na 'unua o'asi 'iniasi."

¹⁷ 'Ia Jisas 'a 'iraraai taha na rau maania ma ha'atee o'ani 'iniraa, "'A 'ua mou hadanga'inia 'inai ai'a to'o bredi amou? Mou ai'a aidangisia mau? Mou ai'a aidangisia 'inia ra baabau tahingamoo'i! ¹⁸⁻¹⁹ Mou to'o maa, ma 'ua namou ai'a 'ome 'iraraa 'inia? Ma mou to'o karinga, ma 'ua namou ai'a rongo 'iraraa 'inia? 'A 'ua? Mou kaku'aa'a i 'oha nau uubiai rima huai bredi tanaai rima merui sae ani? 'E siha abira na mou ha'ahonua 'ini'i dora na rau ngau tahi'i?"

Marau aramia o'ani, "'E ta'i tangahuru mana rua."

²⁰ Maagu songa'iniraa ro'u o'ani, "Ma na'i 'oha nau uubiai biu huai bredi tanaai hai merui sae ani, 'e siha abira na mou ha'ahonua 'ini'i dora na rau ngau tahi'i?"

Marau aramia o'ani, "'E biu abira."

²¹ Ma o'ani 'iniraa, "'A 'ua? Mou ai'a aidangisia ro'u mau? Hoita, moi wai'ado'ado goro 'ini'i maho nau 'unu'i 'isi!"

Jisas 'A Ha'agorohia Aho'i Sae

Na Kuru Na'i Betsaeda

²² Rau ataha mai na'i Betsaeda, ma ra'i sae rau waia mai sae na kuru. Marau bongal'inia Jisas do'ai karohiai saesi mai 'ome'ome aho'i. ²³ 'Ia Jisas 'a dau na'i rimana ma urua hura'a baaniai 'omaasi. Ma ngisuhi'i maanai saesi, 'a karohi'i ma o'ani 'inia, “A 'ua? Ra'i maho na'o re'i'i?”

²⁴ Mana saesi 'a wana ara'a ma o'ani, “Au re'i'i sae maragu 'ome 'onaai'i hasi'ei nara hahano hairiu.”

²⁵ 'Ia Jisas 'a karohi'i ro'u i maanai saesi. Mana saesi 'a wanawana wetewete. Ma na'i 'ohasi, 'agu 'ome'ome aho'i ma matai 'ome 'irara'i goro hako aho'i mwani maho.

²⁶ Mia Jisas 'a ha'atee wetewete tanaa o'ani, “Oi 'ari odo-odo aho'i ruma amua. 'Oigu abui siri aho'i'a i 'omaa 'anai to'o taroha'inia 'ari taha na to'o tana'o.”

Pita 'A Ha'arangasia Hura'a

Do 'Ia Jisas Na Ha'atahi

(Matiu 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ Mia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau 'ari suri'i gere 'omaa gaarangiai 'omaa raha i Sisaria Pilipae. 'Oha rau 'ari wou mau suriai tara, 'ia Jisas 'agu songa'iniraa'u o'ani, “A 'ua? 'Iraaui sae, rau 'unua do 'inau 'iatei?”

²⁸ Marau ha'atee o'ani, “Rau 'unua do i'oe 'e nei na mae na suruta'e aho'i. Tara'i nei ra 'unua do i'oe a Jon Bwareomaea. Ma tara'i nei ra 'unua do i'oe naasi a Rarabea Elaija ma tara'i nei ro'u ra 'unua do i'oe 'e Rarabea mau mai na'i na'o.”

²⁹ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraa'u, “Mi'amou mou 'adoma'inia do 'inau 'iatei?”

Mia Pita 'a o'ani, “I'oe naasi Ha'atahi na 'ia God na duruduru 'inia 'anai ha'ataaria mai.”

³⁰ Mia Jisas 'a o'ani, “Moi abui 'unua'a ro'u tanaa ta sae do 'inau a tei!”

Jisas 'A Maania Hura'ai Rongomaata'i

Mana Mae Nai Haa

(Matiu 16:21-28; Luk 9:22-27)

³¹ Na'i 'ohasi 'ia Jisas 'a taraawa'a ha'ausuriraaui ro'u i rongoiusuri ana'i. 'A o'ani, "Inau, i Gare'i Inoni, rai ha'a-rongomaata'iau di'u. 'Iraaui Na'ohadaa'i Piriisi miraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses ma tara'i saemaua ro'u rai 'utai'au marai ha'amaesiau. Ma 'e rua dangi nai hako mana'i oruna, waigu suruta'e aho'i." ³² 'Oha 'ia Jisas 'a mamaani tanaraau, ai'a girua ta ta'i maho baaniraaui.

Mia Pita 'a waia beira'i a Jisas ma ha'atee ha'abwarasia. ³³ Mia Jisas 'a rihota'i ma wanasiraaui rongoiusuri ana'i magu ha'atee wetewete o'ani tanaa Pita, "Saetan, hora wou baaniau! Maho na'o 'unu'i 'isi, ai'a 'ado'adona God, ma'ata ra'i 'ado'ado ni noni moi!"

³⁴ 'Ia Jisas 'a 'unuraaui mai sae rago miraaui rongoiusuri ana'i ma ha'atee o'ani 'iniraaui, "Iatei na raba ha'i rongoiusuri agua, 'ai nugasiai hei'irisina haaria, 'ai mwa'emwa'e 'anai suru'iai dadaahoro ana,* maai suriaui.

³⁵ 'Ia tei na raba dau baabau na'i tahingana na'i marewanani, 'a bwa'i to'oraai huunai tahi. Me 'ia tei na mwa'emwa'e 'anai ha'a-ai'aai tahingana 'iniaai suriaui ana mana Taroha Goro, 'ai to'oraa nana i tahi. ³⁶ 'A 'ua? 'Onaa tanei 'ai to'ora'i hako nana i mwani maho na'i marewana, ma bwa'i daua nana i huunai tahi, mareho 'isi rai 'a'auhia? 'A bwa'i! ³⁷ 'Onaa 'ai mae, 'a bwa'i maho 'isi naigu haua 'anai horia aho'i tahingana.

³⁸ "Inau na Gare'i Inoni, wai boi aho'i mau ta 'oha beiraui enjel ana'ia God beiai mena mana raraha na ta'isada beia amagu. Mana 'oha wai boi, waigui 'utairaaui nei ra ora-ora'a nara ninimata'iniaui na'i 'ohani. Ma wai 'utairaaui ro'u i nei ra ninimata'i taroha'ini'i ha'atee agu'i."

* 8:34 Mwa'emwa'e 'anai suru'iai dadaahoro: Ni 'ado'ado 'ana 'a o'ani. 'Onaa 'o mwa'emwa'e 'anai suru'iai dadaahoro amua, 'a minimua do 'o mwa'emwa'e 'anai rongomaata'i ma'ua mae 'onaai rongoiusuri ana Kraest. 'Inia na'i madoraa ana Jisas, 'iraaui sae nara suru'iai dadaahoro, ra hano 'anai mae.

9

¹ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani ro'u 'iniraau, “Wai 'unua ha'a-momori tana'amou: Tara'i nei 'ini'amou 'ini moi awa tari mau 'anai 'omesia God 'oha nai marungiraau noni beiai mena.”

Jisas 'A Aho'ita'i Raraha

(Matiu 17:1-13; Luk 9:28-36)

² 'E ono dangi na hako, 'ia Jisas 'a waia Pita, Jems, mea Jon, 'anai ta'eha haariraau na'i hunganai hungahunga ahaaha. 'Oha narau awa 'isi, raugu 'asu'a i waira orusi mana 'omehana Jisas 'a orisi'a, ³ mana to'oni ana 'a mamaahui wadowado. ⁴ Na'i 'ohasi, rau 'omesiai ha'amaranga ana Moses mea Elaija, mararu mamaani beia Jisas. ⁵ Mia Pita 'a ha'atee o'ani 'inia Jisas, “Saemaua, 'a goro nagau awa 'ini! Mei ha'a-urasia ta oru hare, 'e ta'i tana'o, 'e ta'i tanaa Moses, ma ta ta'i tanaa Elaija.” ⁶ 'Ia Pita 'agu to'o ha'atee o'asi moi, suria rau kae mamaa'u di'u. ⁷ Raugu 'ome ma'e rorodo na dio huniraau ma marumarusiraau. Na'i 'ohasi rau rongoai ringe na ao mai baaniai rorodosi, 'a o'ani, “Naani garegu nau ta'ahia. Moi rongosuria!” ⁸ Raugu 'ome'ome hairiu, mia Moses mea Elaija raugu ai'a 'omesiraru'a, 'ia moia Jisas naraugu re'ia.

⁹ 'Oha 'ia Jisas mana oru rongoiusuri ana rau dio mau na'i hungahunga, 'ia Jisas 'a ha'atee wetewete tanaraau. 'A o'ani, “Moi abu maani'i tanaa ta sae i mareho na mou re'i'i, tari 'oha 'inau, na Gare'i Inoni, wai suruta'e aho'i baaniai mae.” ¹⁰ Miraau araisuriai taha na 'unu'i tanaraau. Ma'ata ra kakui ahudaa'i 'inia 'ado'ado 'anai suruta'e aho'i. Maraugu taraawa'a heisonga'i hairiu 'inia. ¹¹ Rau songa'inia o'ani a Jisas, “A 'ua na 'iraau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses rau 'unua 'inia do'ia Elaija 'ai boi na'i na'o, maigui boi Ha'atahi?”

¹²⁻¹³ Ma aramiraaui o'ani, “A ha'a-momori. 'Ia Elaija 'ai boi na'i na'o 'anai ha'aagauraaui mwani noni 'anai boi anai Ha'atahi. Ma'ata 'inau wai 'unua tana'amou. 'Ia Elaija 'a bwane boi'a, miraaui sae rau haa'i here nara ai'a goro tanaa 'onaai 'unua ada na'i Usu-usu Maea. 'Onaa na Usu-usu Maea 'a 'unua o'asi, moi wai'ado'ado goro 'ini'i maho na wai 'unu'ini. 'A 'unua ro'u do 'inau, na Gare'i Inoni, wai rongomaata'i di'u marai 'utaiau.”

Jisas 'A Ha'agorohia Aho'i Garemwane

*Na Adaro 'A Bwaunia
(Matiu 17:14-21; Luk 9:37-43a)*

¹⁴ 'Oha 'ia Jisas mana oru rongoiusuri rau taha dio mai baaniai hungahunga, rau 'omesiai kae ruruhai noni ra garigariraaui rongoiusuri. Ma tara'i nei 'iniraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses ra heitohetohe be'iniraaui rongoiusuri. ¹⁵ 'Oha 'iraaui sae 'isi rau re'ia Jisas, rau heimwaota'i di'u marau 'eba 'anai heito'oi beia. ¹⁶ 'Ia Jisas 'agu songa'iniraaui rongoiusuri ana'i o'ani, “E taha mou heitohetohe-nga'inia?”

¹⁷ Ma'e ta'i nei 'iniraaui na'i ruruhasi 'a aramia o'ani, “Ha'ausuri, 'au waia mai tana'o i garemwane agua na adaro 'a bwaunia maagu ai'a ha-ha'atee'a. ¹⁸ 'Oha na adaro 'a bwaunia, 'a 'onaai sae na manumanu'a. 'A ha'angadingadi'i rihona ma ngadia hakoi abena. 'Au 'unua tanaraaui rongoiusuri amu'i dorai taariai adaro baania maraugu bwarai taaria hura'a.”

¹⁹ Naasi mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, “I'amou inoni 'ohani, mou bwarai hinihini! 'Ai ore'a he'uai maratanoa nawai haua bei'amou, ma'ua wai awa ore'a tari he'ua bei'amou mamoigu hinihini? Mou waia mai garesi!”

²⁰ Marau waia 'ari tanaa Jisas.

Ma na'i 'oha na adaro 'a re'ia Jisas 'a 'idira'inia garesi, ma ahoda dioi ano. Ma buriburi 'ari na'i ano mana

hutohuto ra hura'a na'i ngoona. ²¹ Mia Jisas 'a songa'ini ai amanai garesi, “'A orea he'ua'a i bwaunia na haua i adaro?”

Mia amanai garesi 'a aramia o'ani, “Taraawa'a mau mai 'oha na kekerei'a. ²² Rago'a i 'oha na adarosi 'a gaasia ara'a na'i 'eu mana ha'adodohia na'i wai 'anai ha'amaesia. 'Onaa 'ai mwada'u, Araha, 'oi 'a'auhi'ameu.”

²³ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “Ni 'uaana na'o 'unua 'inia dona “'Onaa 'ai mwada'u?” Mwane maho rai mwada'u tanaai nei na hinihinia God!”

²⁴ Ma na'i mau 'ohasi, na amanai garesi 'a ha'atee raha ma o'ani, “'Inau 'au hinihini moi, maagu ai'a raha i hinihinigu. 'Oi 'a'auhiau mai wetewete i hinihinigu!”

²⁵ 'Ia Jisas 'a 'ome 'irararaaui sae ra taraawa'a ruru mai beia, maagu ha'atee hurasi o'ani tanaai adaro, “Adaro na'o ha'apwarongo'i mo'o ha'abanguu'i sae, 'oi hura'a baaniai gareni ma'oi abui siri'a ro'u beia ta'oha!”

²⁶ Mana adaro 'a awara raha ma 'idira'inia ha'atai garesi maagu hura'a baania. 'Iraaui sae ra 'unua'a dona garesi 'a mae'a 'inia 'a dadao hatara'i moi. ²⁷ Mia Jisas 'a dau wou na'i rimana ma ha'a-suruta'ea maagu ura ara'a.

²⁸ Na'i murina, 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau 'ari aho'i ruma. Ma na'i 'oha rau awa haariraaui raugu songa'inia Jisas o'ani, “'A 'ua na bwara 'inia tana'ameu 'anai taaria hura'a i adaro ani?”

²⁹ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, “Ha'arahesi moi na matai taari'i hura'a i adaro ta'a'i o'asi.”

*Jisas 'A Maania Ro'u i Mae Nai Haa
(Matiu 17:22-23; Luk 9:43b-45)*

³⁰ 'Ia Jisas miraaui rongoiusuri ana'i rau hano baaniai dorasi marau 'ari daara'i suri'i 'omaa na'i Galili. 'Ia Jisas 'a ai'a rabasia tanei nai 'iraraai dora na awa iei, ³¹ 'inia 'a ha'ausuriraaui rongoiusuri ana'i 'ini ai taha na rai to'o tanaa. 'A ha'ausuriraaui o'ani, “'E nei nai usuha'ini au

i Gare'i Inoni tanaraaui nei narau ha'imae beiau marai ha'amaesiau. Ma 'e rua dangi nai hako mana'i oruna, wai suruta'e aho'i baaniai mae.”

³² Miraau ai'a 'adoma'i tarihanai 'ado'ado 'anai ma-maani ana, marau maguguta'i songa'inia ro'u 'anai ha'a-aidangisiraau 'inia.

'Iatei Nai Ororiu?

(Matiu 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Rau taha mai 'omaai Kapaniam ma na'i 'oha rau siri na'i ruma, 'ia Jisas 'a songa'iniraaui rongoiusuri ana'i o'ani, “E taha mou hadanga'inia ani, 'oha gau boi suriai tara?” ³⁴ Miraau ai'a aramia, 'inia na'i 'oha rau boi suriai tara, rau hadanga'inia tei 'iniraaui na ororiu di'u.

³⁵ 'Ia Jisas 'a heinagu auru ma 'unuraau mai gaarangi rongoiusuri ana'i ma ha'atee o'ani 'iniraaui, “'Ia tei na raba ha'i sae ororiu 'ini'amou, 'ai ha'a-anoanoa mai mwa'emwa'e 'anai 'a'auhia namoiwou tanei 'ini'amou.”

³⁶ Mia Jisas 'a waia mai gare kekerei, 'a ha'a-urasia na'i maadaau hako ma abea maagu ha'atee o'ani, ³⁷ “Onaa 'o ha'amaotoa ta nei 'onaai garen'i suria 'o ta'ahiau, i'oe 'o ha'amaotoau ro'u. Ma 'onaa 'o ha'amaotoau, 'o ai'a ha'amaotoau moi, mia ro'ua God na ha'ataariau mai.”

'Iatei Na Aba Beia Jisas?

(Luk 9:49-50)

³⁸ Mia Jon 'a ha'atee o'ani 'inia, “Ha'ausuri. Meu re'iai sae na taari'i adaro hura'a baani'i sae 'inia'i atamu mameu ha'aabua, 'inia 'iia ai'a ta'i 'inia'i ruruha agaau.”

³⁹ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, “Moi abui ha'aabua. 'Onaa 'e nei nai haa'i ha'abu'oahu 'inia'i atagu, 'agu bwa'i 'asu'ani ha'atee ha'ata'aiau moi. ⁴⁰ 'Inia 'ia tei na ai'a ura bwarasigaau, 'iiasi 'e aba 'inia'i ruruha agaau. ⁴¹ Ha'amomori! Wai 'unua tana'amou: 'Ia

tei na 'a'auhi'amou 'inia ta gere maho, 'onaai ha'agonohi'amou, 'inia 'a 'iraraa do 'imooou mou ta'ahiau, 'ai daua nana i heitahari.”

'A Ororiu Di'u Do Gai Dauai Tahī Tarau
(Matiu 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² Mia Jisas 'a ha'atee o'ani ro'u, “'Onaa 'ia tei sae nai raba ha'atehaa ta nei 'iniraaui nei kekerei 'ini narau hinihiniau, 'a goro do ra ga'i ho'osia ta kae hau na'i 'u'una marai hura'a ha'adodohia na'i asi rodo. 'Inia na ha'a-mama'ai na 'ia God nai haua tanaai nei nai ha'atehaa tanei 'iniraaui, 'ai ta'aa di'u ro'u wou. ⁴³⁻⁴⁴ Hoita, 'onaa na rimamu nai haai maho na'o ora-ora'a 'inia, 'oi horo gaasinga'inia. 'O gasi to'oraai rua rimamu ma'ogui siri na'i dora-ni-rongomaata'i. Na'i dorasi na uro ra bwarai mae mana 'eu 'a bwarai kuru. 'A goro baania do'oi dauai tahī tarau beia moi ta'i rima. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ma 'onaa na uwamu nai haai maho na'o ora-ora'a 'inia, 'oi horo gaasinga'inia. 'O gasi to'oraai rua uwamu maraigui gaasi'o na'i dora-ni-rongomaata'i. Na'i dorasi na uro ra bwarai mae mana 'eu 'a bwarai kuru. 'A goro baania do'oi dauai tahī tarau beia moi ta'i uwa. ⁴⁷⁻⁴⁸ Ma 'onaa na maamu nai haai maho na'o ora-ora'a 'inia, 'oi suki gaasia hura'a. 'O gasi to'oraai rua maamu ma ragui gaasi'o na'i dora-ni-rongomaata'i. Na'i dorasi na uro ra bwarai mae mana 'eu 'a bwarai kuru. 'A goro i awa tarau na'i heimarungi ana God beia moi ta'i maa baaniai siri na'i dora-ni-rongomaata'i beiai rua maa hako.

⁴⁹ “Naasi, 'ia God 'ai ha'ausuriraaui sae ana'i 'ini'i rongomaata'i nara siri suri'i na'i marewana. Mia God 'ai ha'a-mama'airaaui nei nara ai'a suria na'i 'eu na bwa'i kuru'a ro'u ta 'oha.

⁵⁰ “'Io, solt 'a goro 'anai ha'angugoroai mahoingau. Me 'onaa 'aigu ai'aa i asi'ahana, ma naasi 'agu bwa'i here'a ro'u naraigui haua 'anai ha'a-asi'aa ro'u. 'A o'asi ro'u,

'onaa mou awa heihoa na'i tahingamoo'i 'a 'onaai solt na ai'aai gorohana. Naasi moi awa hagu goni goro!"

10

Haigaasi Na'i Ha'iwai

(Matiu 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Mia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau hano baaniai Kapaniam. Rau ataha wou na'i Provensi Jiudea marau 'ari 'anai nata batarau i wai Jordan. Ma ra rago ro'u i sae nara boi beia Jisas, maagu ha'ausuriraa ro'u 'onaai bwane hahaua ana.

² Tara'i Farisei ra boi beia Jisas, 'inia rau raba ha'imaania 'onaa na heiarani ana 'a ta'isada beiai Ringe ana'ia Moses. Marau songa'inia o'ani, "O'i 'unua tana'ameu. 'A 'ua? Na Ringe ana'ia Moses ra ha'awatea moi dona sae 'ai matai gaasiai urao ana?"

³ Mia Jisas 'a aramiraa ro'u 'inia heisonga'i. 'A o'ani, "E taha na ringeringe ana Moses 'a 'unua 'inia haigaasi?"

⁴ Miraa o'ani 'inia, "Ia Moses 'a ha'awatea moi sae ha'iwai 'anai gaasiai urao ana, 'onaa 'ai haua ga'u na'i na'o ta usu-usu ni haigaasi."*

⁵ Mia Jisas 'a o'ani, "Ia Moses 'a haua tana'amoui ringeringsi suria mou rongoasa mamou ai'a raba araisuriai Ha'atora ana God. ⁶ Na Usu-usu Maea 'a o'ani, "Oha 'ia God 'a ha'apwa'araai marewana, 'a ha'apwa'araai mwane mana urao.† ⁷ Na tarana naasi, na mwane 'ai nugasia amana mea inana maai hasi beiai urao ana, ⁸ mararui ha'i ta'i abe. Naasi, 'irarua rarugu ai'a 'onaaia'a i rua abe, ma'ata 'e ta'i abe moi.‡ ⁹ Na tarana naasi, na noni 'ai abui hoaii taha na 'ia God na ho'ogonia."

* 10:4 10:4 Diutronomi 24:1 † 10:6 10:6 Jenesis 1:27; 5:2 ‡ 10:8 10:7-8 Jenesis 2:24

¹⁰ 'Ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau aho'i 'ari ruma. Miraau rongoiusuri rau songa'inia ro'ua Jisas 'ini'i 'ado'ado 'ada'i maho 'isi. ¹¹ Mia o'ani 'iniraa, “'Onaa ta mwane nai gaasiai urao ana ma waina ro'u i urao he'ete'i, 'iia 'a taritari'a baaniai urao ana. ¹² Ma ro'u, 'onaa 'e urao na gaasiai mwane ana ma waina ro'u i mwane he'ete'i, 'iia 'a taritari'a ro'u baaniai mwane ana.”

*Jisas 'A Ha'agorohirai Gare Kekerei
(Matiu 19:13-15; Luk 18:15-17)*

¹³ Ra'i sae ra waa'i mai gare tanaa Jisas do'ai karohiraa maai ha'atee ha'agorohiraa. Me 'iraau rongoiusuri ana'i rau ha'a-aburaaui sae 'isi. ¹⁴ 'Oha 'ia Jisas 'a 'iraraa o'asi, 'a taesu'a 'adaui rongoiusuri ana'i ma o'ani 'iniraa, “Moi abui ha'a-bwarasiraa. Moi wateraaui gare marai boi beiau. 'Inia 'iraau nei ra 'onaairaausi, naasi nei nara arari 'anai siri na'i heimarungi ana God. ¹⁵ 'Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amou: 'Ia tei na bwa'i 'u'uria God 'onaai gare, 'a bwa'i awa bahainai heimarungi ana God.” ¹⁶ Mia Jisas 'a wairaaui mai gare beia ma aberaaui. 'A nugaai rimana na'i hungadaui ma ha'atee ha'agorohiraaui.

*'E Sae Na Toto'ora
(Matiu 19:16-30; Luk 18:18-30)*

¹⁷ 'Oha na taraawa'a hano ro'ua Jisas mana rongoiusuri ana'i, 'e sae na 'eba mai ma topira'i ruru tanaa Jisas ma o'ani, “Ha'ausuri! I'oe 'e sae goro! 'E taha nawai haua nawai daua 'inia i tahi tarau?”

¹⁸ 'Ia Jisas 'a aramia o'ani, “Ni 'uaana na'o 'unua 'inia do 'inau 'au goro? Ai'a tanei do 'ai goro, me 'iia moi a God. ¹⁹ I'oe 'o bwane aidangisi'i'a i Ha'atora: Abui ngahu ha'amaesiaui sae; abui taritari'a baaniai urao amua ma'ua

mwane amua; abui beri; abui pwari'i na'i kooti; abui ha'a-bweubweu'aai sae 'iniiai maho na to'oraa; ma'oi ha'ahoua amamu mea inamu.”§

²⁰ Mana saesi 'a o'ani, “Ha'ausuri, na mwane mareho 'isi 'au bwane ha'isuri'i mau mai na'i 'oha nau kekerei.”

²¹ Mia Jisas 'a wana to'obuu 'inia ma ta'ahia maagu o'ani, “E ta'i mareho na i'oe 'o ai'a haua mau. 'Oi 'ari ma'oi raonga'ini'i hakoi mareho na'o to'ora'i ma'oi hauai ha'a tanaraau sae pohara. 'Onaa 'oi haua o'asi, 'oi toto'ora na'i aro. Na'i muri 'oigui boi suriau.”

²² 'Oha na rongoa, maagu 'ome ahutotou'a. Ma hano'a ha'i ahutotou, 'inia 'iia 'e sae na toto'ora di'u.

²³ 'Ia Jisas 'a wanasiraaui hairiu i sae ma o'ani 'iniraau rongoiusuri ana'i, “Ai bwara di'u tanaraau sae ra toto'ora 'ana'i siri na'i heimarungi ana God.”

²⁴ 'Iraau rongoiusuri ana'i rau heimwaota'i di'u 'ini'i maho na 'unu'isi. Mia Jisas 'a o'ani ro'u 'iniraau, “Mwani sae agu'i, 'a bwara di'u 'ana'i siri na'i heimarungi ana God!

²⁵ 'A 'ua? I mwamwaa nara 'unua 'iniiai kamel 'a matai siri daara'i na'i maanai nira? 'A bwara! Ma bwara di'u ro'u wou tanaai nei na toto'ora 'ana'i siri na'i heimarungi ana God.”

²⁶ Na'i 'oha rau rongoa o'asi rongoiusuri, raugu heimwaota'i di'u marau ha'atee o'ani, “Romwane, 'onaa na o'asi, 'a 'ome 'onaa do 'a bwa'i ta sae nai dauai tahi tarau!”

²⁷ Mia Jisas 'a wanasiraaui ma o'ani, “Bei'ai noni 'a bwara daua haariraau tahi tarau, mei beia God 'a ai'a maho i bwara tanaa, 'inia tanaa God mwane maho ra mwada'u moi.”

²⁸ Mia Pita 'a o'ani 'inia, “'Ome! 'I'ameu meu nugasi'i hakoi mwane maho amee'i mameu suri'o!”

²⁹⁻³⁰ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, “'Au 'iraraana. 'Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amou: 'Ia tei na nugasi'i

§ 10:19 10:19 Eksodas 20:12-16; Diutronomi 5:16-20

mwane mareho ana'i 'inia 'a suriau mana Taroha Goro, 'iia 'ai dau'i mwani mareho di'u'i mareho na nugasi'i 'isi. 'Onaa 'ai nugasiai ruma ana ma'ua do'orana'i, asina'i, amana, inana, gare ana'i ma'uai dorai ano ana, 'ia God 'ai huunai ha'agorohia. Ma na'i marewana 'ai ha'arago'i tanaai mwani maho 'isi. Me 'iraau sae rai ha'a-mama'aia ro'u! Ma'ata na'i madoraa nai boi mau, 'aigui daua nana i tahi tarau. ³¹Ma naasi, 'a ragoi nei nara ororiu na'i 'ohani, rai ha'i sae haari'i moi. Ma ragoi nei ra ai'a ororiu na'i 'ohani, 'ia God 'ai ha'a-ororiu'araau.”

Orunai 'Oha Na 'Ia Jisas

'A Hadanga'iniai Mae Nai Haua

(Matiu 20:17-19; Luk 18:31-34)

³²'Oha rau suriai tara na ta'eha 'anai Jerusalem, 'ia Jisas 'a hano na'i na'o 'iniraau rongoiusuri ana'i. 'Iraau rongoiusuri ana'i rau heimwaota'i di'u 'inia, miraau sae ra haisuri ra mamaa'u. Jisas 'a wairau haarirau ro'u i rongoiusuri ana'i ma maani'i tanaraau taha na rai to'o mau tanaa. ³³'A o'ani 'iniraau, “Moi bahurongo goro. Na'i 'ohanisi gau hahano'a 'anai Jerusalem. Maagu na'i 'isi, 'e nei nai usuha'iniau i Gare'i Inoni tanaraau Na'ohadaa'i Piriisi mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses. Rai hiriau 'anai ha'amaesiau marai usuha'iniau ro'u tanaraau nei ra ai'a Jiu. ³⁴Rai haikou 'iniau marai ngisuai abegu marai rorohoau maraigu ngahu ha'amaesiau. Ma'ata 'e rua dangi nai hako mana'i oruna, wai suruta'e aho'i baaniai mae.”

Na Hei'irisina Jems Mea Jon

(Matiu 20:20-28)

³⁵'Ia Jems mea Jon rua garena Sebedi, raru boi beia Jisas ma raru ha'atee o'ani 'inia, “Ha'ausuri, 'e ta'i maho na miri 'irisia do'oi haua tana'amiria.”

³⁶ Mia Jisas 'a songa'inirarua o'ani, “E taha muru rabasia?”

³⁷ Ma rarugu aramia o'ani, “Na'i madoraa na'oi mwaeraha ma'oi marungiraui noni, miri raba heimarungi bei'o. Tanei nai heinagu na'i dora ni mwaeraha na'i aba odomu ma tanei na'i maha.”

³⁸ Mia Jisas 'a o'ani 'ini'ararua, “I'amurua muru ai'a aidangisiai maho na muru ha'angoniasi. 'A 'ua? Muru ga'i siri moi na'i rongomaata'i na 'inau wai siri iei? Ma muru ga'i matai mae moi 'onaai mae na wai haua?”

³⁹ Miraru aramia Jisas o'ani, “Miri ga'i haa moi!”

Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Ha'amomori di'u. Murui rongomaata'i ha'a-momori 'onaai rongomaata'i na 'inau wai haa ma murui mae moi 'onaai mae na wai haua. ⁴⁰ Ma'ata 'inau 'au bwa'i sigihia 'iatei nai heinagu na'i odogu ma'ua na'i mahagu. 'Iia moi a God nai 'unua 'iatei nai heinagu beiau. 'Inia 'iia 'a bwane 'ome sigihiraa.”

⁴¹ 'Oha 'iraaui nata tangahurui rongoiusuri ana'ia Jisas rau rongoai mahosi, rau taesu'a di'u 'ana Jems mea Jon.

⁴² Mia Jisas 'a 'unuraaui hako mai beia, ma o'ani 'iniraaui, “Mou bwani 'iraraa doni mwaeraha mana na'otara adaa'i sae ra ai'a Jiu, rau ha'aba'o 'iniaai heimarungi narau haua ma goro adaaui i haa'i mwani heiatenga'i tanaraaui noni.

⁴³ Ma'ata 'ai abui o'asi bei'amou. 'Ia tei nai raba na'otara tana'amou, 'iia 'ai ha'i sae tatau'aro tana'amou. ⁴⁴ Mia tei na raba bwauodo, 'ai ha'i slev tana'amou hako. ⁴⁵ Moi ha'isuriai herehere agua. 'Inaui Gare'i Inoni 'au ai'a boi do 'irai sae rai tau'aro tanaau. Me 'inau 'au boi do 'inau wai tau'aro tanaraau, ma 'anaui wateai tahingagu 'anaui ha'atahiraaui baaniai ora-ora'a.”

*Jisas 'A Ha'a-wanawanaa Aho'i a Batimeas
(Matu 20:29-34; Luk 18:35-43)*

⁴⁶ Jisas mana rongoiusuri ana'i rau tahai 'omaai Jeriko. Ma na'i muri, 'oha rau hura'a baaniai 'omaasi, 'a ragoi sae

ra suriraau. Ma'e sae na kuru na atana 'ia Batimeas 'a heheinagu na'i bobonai tara, 'iiasi 'e garena Timias. 'Iia 'a heinagu 'isi'a 'anai ha'angoni ha'a beiraau noni rau tatahahoro na'i tarasi. ⁴⁷ Na'i 'oha na 'iraraa do 'ia Jisas, 'e sae ni Nasaret na boi na'i tarasi, 'agu taraawa'a awara raha o'ani, "Jisas, warowarona Deved. 'Oi arunga ta'ahiau ma'oi 'a'auhiau!"

⁴⁸ Ragoi sae ra 'unua do 'ai papaku, mia awara raha ro'u baaniai na'o, "Jisas, warowarona Deved, 'oi arunga ta'ahiau ma'oi 'a'auhiau!"

⁴⁹ Jisas 'a ura papaku ma o'ani 'iniraa, "Moi 'unua mai."

Maraugu o'ani 'inia Batimeas, "Ai abui ta'aabemu. 'Ia Jisas 'a 'unu'o, 'oi ura ara'a!"

⁵⁰ 'Ia Batimeas 'a rege ara'a ma gaasiai to'oni bo-hura'a ana, ma 'ari beia Jisas.

⁵¹ Jisas 'a songa'inia o'ani, "E taha na'o 'irisia do wai haua tana'o?"

Mia aramia Jisas o'ani, "Ha'ausuri, 'au raba wanawana aho'i!"

⁵² Mia Jisas 'a ha'atee o'ani tanaa, "Io, na hinihinimu na ha'agorohi'o. 'Oi 'ari'a."

Na'i mau 'ohasi na sae kurusi 'agu wana. Ma hano beia Jisas suriai tara.

11

Jisas 'A Taha Siri Na'i Jerusalem

(*Matu 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19*)

¹ 'Oha 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau gaarangia wou i Jerusalem, rau 'omesia 'ari 'omaai Betfeis mana Betani gaarangiai hungahungai 'Oliv. Mia Jisas 'a ha'a-taarirarua i rua rongoiusuri 'anai 'ari na'o. ² 'A o'ani 'inirarua, "Murui hano mamurui 'ari nai 'omaa 'ariani. Ma na'i 'oha murui taha siri wou, murui re'iai garei dongki

nara ho'osia. Na garei dongkisi ai'a ta sae mau nai ta'e na'i hungana. Naasi murui wagasia ma murui waia mai tanaau. ³ Ma 'onaa ta sae nai songa'ini'amurua 'inia tei na 'unua tana'amurua do murui waiai mwamwaasi, murui o'ani 'inia, "Ia Araha na rabasia ma'ai ha'ataaria aho'i raurau moi mai."

⁴ 'Oha raru ataha wou, raru re'iai dongki ra ho'osia na'i bobonai maraaruma. Raru 'ariwou ma raru tahamora wagasia, ⁵ ma ra'i sae nara ura 'isi ra o'ani 'ini'ararua, "Eei! 'A 'ua na muru wagasia 'inia i mwamwaasi?" ⁶ Mararu 'unu'i maho 'ia Jisas 'a 'unu'i tanararua, maraugu watea tanararuai dongki ma raru hano beia.

⁷ 'Oha raru ataha aho'i beia Jisas, raru rahi'i tara'i to'oni bo hura'a adaru'i ma raru nuga'i na'i hunganai mwamwaasi. Mia Jisas 'a heinagu ara'a na'i hungana. ⁸ Ragoi sae ra haa'i bwana bo hura'a adaa'i mara haari'i 'ari suriai tara. Ma tara'i sae ra 'ari mara tabari'i hasi'ei nara hahaa'a mara haari'i hahaadi na'i tara. ⁹ Mana sae ra na'o mana nei na'i murina Jisas raugu awaawara, rau o'ani,

"Ha'a-aneanea God!

Araha God, 'oi ha'agorohia mo'o na'o ha'ataaria mai!

¹⁰ God 'oi ha'agorohia mo'oni na boi 'anai mwaeraha agaau

'onaai wauwa ameeu a Deved!

Ha'a-aneanea God na'i aro!"*

¹¹ 'Ia Jisas 'a taha wou i Jerusalem ma siri na'i Ruma Maea ana God ma wanasi'i hako 'ari mwane maho na'i rarona. 'Iia ai'a awa orea, ma 'ari'a i Betani beirauai rongoiusuri ana'i, 'inia 'a su'urahi'a.

Jisas 'A Ha'atee Orohuniai Hasi'ei

Nara 'Unua 'Iniai Fig

(Matiu 21:18-19)

*

11:10 11:9-10 Psalm 118:25-26; 148:1

¹² 'Oha rau aho'i mai baaniai Betani na'i nata dangi, 'ia Jisas 'a hioro. ¹³ Ma re'ia 'ari urunai hasi'ei ra 'unua 'inia fig. Rei'uua na 'iraraa do'a ai'a tari mau i madoraa 'adaaui fig 'anai hungu, 'a 'ariwou 'anai 'ome'ome hua na'iei. 'Inia 'a 'iraraa do na fig 'ai hungu ma'ata'a 'onaa na to'o rawa. Ma na'i 'oha na 'ariwou gaarangi, 'a 'omesia do nai'i moi rawa na re'i'i. ¹⁴ Naasi mia Jisas 'a ha'atee orohunia hasi'eisi, 'a o'ani, “Ogu bwa'i hungu'a ro'u ta 'oha!” Miraaui rongoiusuri ana'i rau rongo'i hako'i maho na 'unu'isi.

Jisas 'A Taariraui Sae

Baaniai Ruma Maea Ana God
(Matiu 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹⁵ 'Oha rau ataha wou i Jerusalem, 'ia Jisas 'a siriwou na'i dora a'ora na'i maanai Ruma Maea ma taraawa'a taariraau hura'a i sae ra horihori mara raoraonga'i na'iei. 'A rihota'ini'i tebol 'anai ori-orisi ha'a mana baba ni heheinagu adaa'i nei ra raoraonga'i waibora. ¹⁶ Mia Jisas 'a ha'a-abu'i sae nara raba tahahoro bei'i maho na'i kae dora a'ora na'i maanai Ruma Maea. ¹⁷ Maagu ha'ausuriraui sae o'ani, “Ra usua o'ani na'i Usu-usu Maea, 'ia God 'a o'ani, ‘Na ruma agua 'e ruma ni ha'arahesi adaaui hako'i mwane noni suriai marewana.’ Mi'amou mou ha'i dorani bainihu 'inia nadaui sae beriberi!”†

¹⁸ Miraaui na Na'ohadaui Piriisi mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses, rau rongo to'oana marau taraawa'a siba herehere 'anai ngahuia Jisas. Ma'ata rau magugu ro'u, 'inia ra ragoi sae ra heimwaota'i di'u 'inia ha'ausuringa'i ana'i.

¹⁹ Ma na'i su'urahi, 'ia Jisas miraaui rongoiusuri ana'i raugu hura'a aho'i baaniai Jerusalem.

† 11:17 11:17 Aisaea 56:7; Jeremaea 7:11

*Hinihini Mana Ha'arahesi
(Matiu 21:20-22)*

²⁰ 'Oha rau 'ari wou suriai tara na'i haho'oanai nata dangi, rau re'iai hasi'ei na ha'atee orohunia ania Jisas 'a nugu'a. ²¹ Mia Pita 'a hasi 'adoma'i aho'isia ma o'ani 'inia Jisas, “Ha'ausuri, 'ome! Na hasi'ei na'o ha'atee orohunia 'ani 'a nugu'a!”

²² Mia Jisas 'a o'ani, “Moi hinihinia God! ²³ 'Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amou: 'Ia tei nai hinihini ma bwa'i 'adoma'i heiruarua'a, 'ai matai o'ani 'iniai hun-gahungani, “Oi sara baaniai dorani ma'oi hura'ai asi! Na maho nai 'unuasi 'ai to'o'a 'onaai 'irisia anasi. ²⁴ Tarana naasi nau 'unua 'inia tana'amou, do 'oha moi ha'angonia ta maho na'i ha'arahesi, moi hinihini do 'ia God 'a bwane haua'a tana'amou. Maigu haua tana'amoui taha mou 'irisia. ²⁵ Ma na'i 'oha moi ha'arahesi, 'onaa mou taesu'a 'ana tanei, moi 'adoma'i nugasias ga'u, neina Amamou na'i aro 'ai 'adoma'i nugasiamou ro'u 'ini'i maho ta'a'i na mou haa'i. ²⁶ Ma 'onaa mou bwa'i 'adoma'i nugasias, 'ia God na awai aro 'a bwa'i 'adoma'i nugasii ro'u i ora-ora'a amoo'i.”

'Iraui Saemaua Adaa'i Jiu Ra Ai'a

*Hinihinia Do 'Ia Jisas 'A Boi Baania God
(Matiu 21:23-27; Luk 20:1-8)*

²⁷ Mana 'oha rau ataha ro'u mai na'i Jerusalem, 'ia Jisas 'a taha ro'u siri na'i Ruma Maea ana God. 'Iraui Na'ohadaa'i Piriisi miraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses ma tara'i saemaua ro'u rau boi beia, ²⁸ marau songa'inia, “Oi 'unua tana'ameu, 'iatei na 'unua tana'o do'oi matai haa'i mareho 'isi?”

²⁹ Mia Jisas 'a aramiraaui o'ani, “Wai matai aramiai heisonga'i amooi 'onaa moi aramia ro'u i heisonga'i nawai haua tana'amou. ³⁰ 'Ia tei na 'unua tanaa Jon 'anai bwareomaearaui noni? 'Ia God ma'ua inoni?”

³¹ Miraau hadahada haariraaui hairiu o'ani, “E taha nagai 'unua? 'Inia 'onaa nagai 'unua do'ia God, 'iia 'ai 'unua o'ani, ‘Ma 'ua namou ai'a hinihinia 'inia Jon?’

³² Ma 'onaa nagai 'unua do 'iraaui moi inoni nara 'unua tanaa, ra gasi taesu'a inoni.” Rau 'unua o'asi, 'inia rau maaaa'usiraaui sae na rau hinihinia do'ia Jon 'e huunai rarabea.

³³ Miraau aramia o'ani, “Meu ai'a 'iraraa.”

Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, “Nau bwa'i rangasia ro'u tana'amou 'iatei na 'unua tanaau do wai matai haa'i mareho 'isi.”

12

Ha'atee Heiha'auu 'Iniraaui Sae Ta'a'i

Nara 'Omesuriai Moui Grep

(Matiu 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Na'i 'ohasi, 'ia Jisas 'a maania ro'u tanaraaui saemaua adaa'i Jiu i ha'atee heiha'auuni. 'A o'ani 'iniraaui, “E sae na hasiai moui grep. 'A bara garia ma tagoraai dora 'anai rosirosi grep na'iei 'anai tagora waen. Ma ha'a-urasia ro'u i ruma ahaaha 'anai 'ome'ome 'ini'i maeronga. Na'i muri 'agu sadoi'i sae 'anai tau'aro maedi hua 'anai 'omesuriai mou ma hano na awa na'i kantri he'ete'i.

² “Ma na'i 'oha na tari madoraa 'anai husi'i hua, na saesi 'agu ha'ataaria 'ari noni tatau'aro ana 'anai waa mai hua narau ga'i haa'i tanaa baaniai moui grep anasi. ³ Na'i 'oha na ataha wou, 'iraaui mwane narau 'omesuriai mousi rau daua marau ngahu ngahua moi, marau ha'ataaria aho'i 'ari ha'i pwaranga. ⁴ 'Ari wou mana nei na to'oraai mou 'a ha'ataaria ro'u i ta'i sae tatau'aro ana 'anai waa mai tanaai hua ana'i. Miraau sae 'isi rau ngahuia ro'u. Rau ha'amaaraai bwauna mara here ha'ataa'ia di'u ro'u. ⁵ 'Ari wou mana nei na to'oraai mou, 'a ha'ataaria ro'u 'ari ta'i sae tatau'aro ana. Miraau sae 'isi rau ngahu ha'amaesia

moi. Mwane sae tatau'aro ana'i na ha'ataari'i ra here osia'i hako. Ra'i nei ra ngahu ha'ata'ai'i ma ra'i nei ra ngahu ha'amaesi'i.

⁶ “Na nei nagu awa mau 'anai ha'ataaria, naasi huunai gare ana'a na ta'ahia di'u. Naasi'a i sae ha'ahako 'anai ha'ataaria 'ari. Ma 'adoma'inia do 'iia rai ha'ahoua. Naasi, maagu ha'ataaria 'ari.

⁷ “'Oha narau re'ia, rau ha'atee hairiu o'ani, ‘Naasia mo'o naigu to'oraai mousi na'i 'oha nai mae amana. Gau magai ngahu ha'amaesia magai to'ora nagaau i moui grepisi.’ ⁸ Marau daua, rau ngahu ha'amaesia marau gaasia hura'a baaniai mou.”

⁹ 'Ia Jisas 'agu songa'iniraaui o'ani, “Mou 'adoma'inia do'e taha naigu haa i sae na to'oraai mousi. 'Iia 'ai boi, mai ngahu ha'amaesiraaui hako sae 'isi mai wateai mousi tanaraui tara'i nei ro'u. ¹⁰ Mou ai'a 'oha'inia gasi taha nara usua na'i Usu-usu Maea na o'ani, 'Na hau na 'iraaui sae tatau'aro ruma rau 'itaa, naia naagu ha'i hau na ororiu di'u na'i bani anai ruma.

¹¹ 'Ia Araha God na haua do 'ai o'asi, magau wa'ewa'e di'u 'inia! ’”*

¹² Na ha'atee heiha'auu ana Jisas 'a to'iraaui saemaua adaa'i Jiu. Rau raba daua Jisas dorai ha'a-mama'aia. Maraugu ai'a haua, suria rau magugu do ra gasigu ha'agogoru i noni. Naasi raugu hano'a baania.

*Ra Hauai Heisonga'i 'Iniai Hori Takisi
(Matiu 22:15-22; Luk 20:20-26)*

¹³ Na'i muri, 'iraaui Farisei mana sae ana'ia Herod ra ha'a-taariraaui wou tara'i sae 'anai songa'inia Jisas do neina 'ai ha'atee ha'ata'aiia mwaeraha raha adaaui Rom.

¹⁴ Rau 'ari wou beia marau o'ani 'inia, “Ha'ausuri, meu 'iraraa dona mwane maho na'o 'unu'i ra odo-odo mara

*

12:11 12:10-11 Psalm 118:22-23

ha'a-momori hako. Ma'o ha'ausuriraaui noni 'ini'i taha 'ia God na 'irisiai noni 'anai haa. Ma na'i 'oha na'o ha'ausuriraaui, rei'uaa na 'e sae he'ua nara bahurongo'o, mana ha'ausuringa'i amu'i ra ta'isada moi. Hoita, 'oi 'unua tana'ameu, 'A 'ua? Na'i ringeringe agaau, 'a odo-odo dogai hori takisi tanaai mwaeraha raha na'i Rom ma'ua ai'a?"

¹⁵ 'Ia Jisas 'a bwane 'iraraa do rau raba ha'imaania, maagu o'ani, "Ni 'uaana na mou raba ha'a-bweubweu'aaui 'anai 'unuai maho na taritari'a? Moisu waa mai ta korai ha'a ma wai re'ia!" ¹⁶ Marau waa wou tanaai korai ha'a, maagu songa'iniraaui o'ani, "I atana tei mana nununa tei na awa na'i korai ha'ani?" Miraaui aramia o'ani, "Na atanai Mwaeraha adaui Rom mana nununa."

¹⁷ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, "'Onaa na o'asi mamoi haua tanaai Mwaeraha i taha 'iia na to'oraa, mamoi haua tanaa God taha 'ia God na to'oraa." Miraaugu heimwaota'i di'u 'inia Jisas.

Heisonga'i 'Iniai Suruta'e Aho'i

'Anai Ohongia Jisas

(Matu 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Ma na'i muri, ra'i Sadiusi ra boi beia Jisas. 'Iraausi rau ai'a hinihinia do 'iraaui noni rai suruta'e aho'i baaniai mae, miraaui songa'inia Jisas o'ani, ¹⁹ "Ha'ausuri, 'ia Moses 'a nugaai Ha'atora tanagaau do 'onaa 'e sae ha'iwai nai mae baaniai urao ana mararu ai'a to'o gare, na do'orana 'ai orisia, maai waina ro'u i uraosi. Mana gare na rarui to'ora'i, rai 'unu'i 'ini'i gare ana'i do'orana na maesi, neina burungana 'a bwa'i matai hako."†

²⁰ "E heiha'auu naani. 'E ta'i 'oha 'e biu ha'ido'orada narau awa wou, mana gare na hutai na'o 'a ha'iwai. Raru ai'a to'o gare mau i urao anasi ma mae'a baania. ²¹ Na'i

† 12:19 12:19 Diutronomi 25:5-6

muri, do'orana na huta haisuri, 'a waina ro'u i naosi. Ma raru ai'a to'o gare mau ro'u, ma mae'a ro'u i saesi. Mana ta'i maho mausi, 'a to'o ro'u tanaai orunai do'oradau. ²² 'Ari wou, 'iraaui biu ha'ido'oradasi, rau waina hako'i uraosi. Ma ai'a ta ta'i 'iniraaui naigu to'oraa ta gare beia, marau mae hako'a. Na'i muri mana uraosi 'a mae ro'u. ²³ Hoita, na'i 'oha na 'iraaui biu ha'ido'oradasi rau waina hako o'asi uraosi, 'iatei 'iniraaui nararugui ha'iwai uraosi na'i 'oha na 'ia God 'aigui ha'a-suruta'erau aho'i baaniai mae?"

²⁴ Mia Jisas 'a aramiraaui o'ani, "Mou taritari'a ha'atai! 'I'amou ai'a aidangisiai Usu-usu Maea mamou ai'a aidangisia ro'u i taha na mena ana God 'ai matai haua. Naia namou to'oraa 'inia 'ado'ado bweubweu'asi. ²⁵ 'Oha 'ia God 'ai ha'a-suruta'erau noni baaniai mae, 'a bwa'i sae nai ha'iwai. 'Iraau rai 'onaairaaui enjel na'i aro nara ai'a ha'iwai. ²⁶ 'Io, ma wai ha'a-aidangisia'mou ro'u 'inia suruta'e aho'i. Mou bwani 'iraraa do na'i mamaani 'inia Moses mana gere hasi'ei na noroi uruna ani, 'ia God 'a ha'atee o'ani 'inia Moses, "Inau God ana Ebrahim, mia Aisak, mia Jekop." ‡ ²⁷ Mana God naasi, ai'a God adaui nei ra mae, me 'e God adaui nei ra tahi. Naasi 'a ha'ata'inia doni waira orusi rau tahi mau, rei'uaa narau bwane mae. 'I'amou Sadiusi mou taritari'a di'u 'oha mou 'unua do gau bwa'i suruta'e aho'i."

Ha'atora Na Ororiu Di'u
(*Matiu 22:34-40; Luk 10:25-28*)

²⁸ 'Oha 'iraaui Sadiusi rau heitohetohe mau beia Jisas, 'e nei 'iniraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses, 'a boi ma rongoa dona heiarani ana Jisas 'a odo-odo. Maagu songa'inia ro'u o'ani, "Ha'atora he'ua na ororiu di'u?"

²⁹ Mia Jisas 'agu aramia o'ani, "Ia Moses 'a 'unua o'ani, "I'amou sae ni Israel, moi bahu-bahurongo goro!

‡ 12:26 12:26 Eksodas 3:6

'Ia God naasi Araha agaau, me 'iia moi naasi ta'i God.
³⁰ Moi ta'ahiai Araha God amoou 'ini'i tahingamoo'i hako
 mana ahumoo'i hako me 'ini'i 'adoma'imoo'i hako mana
 wetewete amoo'i hako.' Naasi nei na ororiu di'u. ³¹ Mana
 ruanai Ha'atora na ororiu 'a o'ani, "Oi ta'ahiai nata sae
 'onaai ta'ahi'o amua haari'o."§ 'Agu ai'a Ha'atora'a ro'u
 naigu ororiu di'uai rua Ha'atorasi."

³² Mana saesi 'a o'ani, "Ha'ausuri, 'O ha'a-momori di'u
 'oha na i'oe 'o 'unua do'e ta'i God moi. ³³ Ma'o ha'a-
 momori ro'u do gai ta'ahia God 'ini'i tahingagaa'i hako
 mana ahugaa'i hako me 'ini'i 'adoma'igaa'i hako mana
 wetewete agaa'i hako. Ma mei ta'ahiraau ro'u i mwane
 sae hako 'onaai ta'ahigaaau haarigaau nagau haua. Na rua
 Ha'atorasi, raru ororiu di'u'i tara'i Ha'atora nagau suri'i,
 'onaai'i ho'asi nagau hahaa'i na'i Ruma Maea ana God."

³⁴ 'Oha 'ia Jisas 'a rongoa dona saesi 'a heiarami odo-
 odo, 'agu o'ani 'inia, "Wai 'unua tana'o: I'oe 'o gaarangi
 ha'awatea God 'anai marungiai tahingamu." Na'i muri,
 'agu ai'a ta sae'a ro'u naigu raba haa ta heisonga'i.

Heisonga'i 'Iniai Ha'atahi

(Matiu 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Na'i muri, 'oha 'ia Jisas 'a ha'ausuriraaui noni na'i
 Ruma Maea ana God, 'a o'ani 'iniraaui, "A he'ua na
 'iraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses rau 'unua dona
 Ha'atahi 'e warowarona Mwaeraha Deved? ³⁶ 'Inia 'e ta'i
 'oha, na Hi'ona Maea 'a haua tanaa Deved i 'ado'ado, mia
 Deved 'a o'ani,

'Ia Araha God 'a ha'atee tanaai Araha agua o'ani:

'Oi heinagu na'i aba odogu

'anai heimarungi beiau,

tari 'oha wai nugaraaui maerongamu

na'i bahainai heimarungi amua.*

§ 12:31 12:31 Levitikas 19:18 * 12:36 12:36 Psalm 110:1

³⁷ Na'i 'oha na 'ia Deved 'a 'unua do 'ia Ha'atahi 'e Araha ana, 'a ha'ata'inia do 'ia Araha ai'a do'e warowarona moi, ma'ata 'iia Araha ro'u ana.”

Miraau nei na ha'ausuriraaui, rau wa'ewa'e di'u 'anai bahurongo'i maho na maani'i.

Jisas 'A 'Unu Ha'ata'airaau Farisei

Miraau Ha'ausuri 'Anai Ringe

(Matiu 23:1-36; Luk 20:45-47)

³⁸ Mana 'oha na ha'ausuriraaui noni 'a o'ani, “Moi 'ome'ome goro 'iniraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses! 'A goro adaaui hano hairiu na'i maketi bei'i to'oni ororiu adaa'i do neina 'iraaui inoni rai 'ome 'irararaau marai ha'ahouraaui. ³⁹ Na'i 'oha narau siri suri'i ruma ni ha'arahesi, mei suri'i ngau goni nara haa'i, rau 'irisia dorai heinagu moe'a suri'i dora ororiu. ⁴⁰ Marau matai ha'a-bweubweu'araau nao 'ini'i ruma adaa'i mana maho na rau to'ora'i. Mana 'oha rai rihunga'i, rau pwari'iraaui sae 'anai haa'i rihunga'i tewa. Moi 'iraraa dona ha'a-mama'ai 'ia God 'ai ha'arahaa ro'u wou tanaraau.”

Jisas 'A Ha'ata'eta'eai

Wawate Anai Nao Na Pohara

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Mia Jisas 'a heinagu gaarangi'ai bakosi 'anai wawate na'i Ruma Maea ana God. 'A wana suriraaui sae nara sisiri mai 'anai nuga'i bane adaa'i. 'A 'omesia do'a ragoi sae toto'ora na rau nuga'i mwane ha'a. ⁴² 'Agu 'ome, ma 'e ta'i nao pohara na boi ma nugaa dioi rua gere korai ha'a. 'Onaa rai ha'igoni'i 'a ga'i arariai ta'i sereni. ⁴³ Mia Jisas 'agu 'unuraaui mai rongoiusuri ana'i ma o'ani, “'Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amou: Na naosi 'a nuga ha'a di'urau hako i mwane sae 'isi. ⁴⁴ 'Inia 'iraaui mwane sae 'isi rau hisu 'ini'i taha nara madara suri'i toto'ora adaa'i.

Mana uraosi, 'oha na wateai ha'a na to'oraa, 'agu ai'a to'oraa'a ro'u tanei.”

13

Jisas 'A 'Unua Dona Ruma Maea Ana God Rai Ha'ata'aia
(*Matiu 24:1-2; Luk 21:5-6*)

¹ 'Oha Jisas 'a hura'a baaniai Ruma Maea ana God, 'e ta'i 'iniraaui rongoiusuri ana'i 'a boi beia ma o'ani 'inia, “Ha'ausuri, 'osui re'i'i kae hau suri'i bani 'anai kae Ruma Maea 'omegorosi.”

² Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “O 'iraraa? 'E 'oha nai boi mau na bwa'i ta ta'i hau 'ini'i hau 'isi naraigui awa suri'i dora nara heinagu suri'isi. Na mwane hau 'isi rai gaasi'i dio.”

Ha'abasu 'ini'i Maho Ta'a'i Narai Siri Mai
(*Matiu 24:3-14; Luk 21:7-19*)

³ Na'i muri, 'ia Jisas 'a heinagu na'i hungahungai 'Oliv. Na'i dorasi ra matai wanasia moi 'ari Ruma Maea ana God. Mia Pita, Jems, Jon, mea Andru rau boi haariraaui beia, marau songa'inia o'ani, ⁴ “Na'i 'oha he'ua na rai kaiai Ruma Maeasi? 'E ha'ara he'ua na mei re'ia na meigu 'iraraa 'inia do 'a tari'a i madoraa 'ana?”

⁵ Mia Jisas 'a aramiraaui o'ani, “Moi 'ome'ome goro, ra gasigu ha'ateha'amou tara'i sae! ⁶ 'Inia 'ai ragoi sae rai boi heitaroha'i na'i atagu narai o'ani, ‘Iia'a ninauni,’ ma 'ai ragoi nei narai ha'ateharaau 'ini'i ha'ausuringa'i adaa'i nara ai'a ha'a-momori. ⁷ Moi rongo'i rongo raha suri'i hei'oi nara to'o gaarangi mana taroha 'ini'i nei ra to'o ha'atau. Ma 'ai abui ta'aabemoou. 'Inia mareho 'isi rai to'o o'asi'a, ma ai'a do naasi'a i ha'ahakona dangi. ⁸ 'Iraaui sae na'i ta'i kantri rai 'ari marai heingahui beiraaui sae na'i nata kantri. Ra'i nunu rai to'o suri'i tara'i dora, ma tara'i dora na inoni rai mae 'inia hioro. Maho 'isi 'e taraawa'adi moi rongomaata'i, 'onaai urao naagu taraawa'a maesi ahu 'anai ha'ahutaai gare.

⁹ “Moi 'ome'ome goro! 'Inia rai boi wai'amou 'anai 'i'i'amou marai rohoroho'amou suri'i ruma ni ha'arahesi adaa'i. Suria 'i'amou ra'i rongoiusuri agu'i, rai wai'amou 'anai ha'a-urasi'amou na'i maadi Primia mana Mwaeraha. Naasi madoraa amoo 'anai taroha'inia hura'a i Taroha Goro tanaraau. ¹⁰ Na Taroha Goro rai 'adara'inia hako 'ari suriai marewana, maigu tari ha'ahakonai dangi. ¹¹ Hoita, 'oha rai wai'amou 'anai 'i'i'amou, moi abui 'adoma'i raha 'ini'i taha na moi maani'i. 'Inia na maho namoi 'unu'i rai ha'ata'ini'i tana'amou suri'i 'adoma'imoo'i na'i madoraa na moi ha'atee. Na maho na moi maani'i, ai'a 'ado'adomoo'i haarimoo mei baaniai Hi'ona Maea.

¹² “Na'i 'ohasi, sae rai usuha'ini'i do'oradaa'i mana gare adaa'i nara hinihiniau tanaraau nei nara raba ha'amaesiraa. Mana gare rai ha'imae bei'i amadaa'i mana inadaa'i marai usuha'iniraa ro'u tanaraau nei rai ha'amaesiraa. ¹³ 'Iraui noni rai 'utai'amou, suria 'i'amou ra'i rongoiusuri agu'i. Ma 'onaa moi ura baabau tari ha'ahakonai madoraa ta'aasi, moigu daua namooui tahi tarau.”

Jisas 'A Maaniai Taha Nai To'o

Na'i Jerusalem

(Matiu 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ Mia Jisas 'a o'ani ro'u 'iniraa, “'I'amou moi re'iai maho ta'aa di'u na 'ia God 'a 'itaa. 'Ai ha'ata'ai Ruma Maea ana God, 'inia 'a ga'i bwa'i awa iei. 'Ia tei na'oi 'oha'iniai ha'ateeni, 'oi ha'imaania aidangisia ma'ata'a i 'ado'ado 'ana! Hoita, 'onaa 'oi awa na'i Provensi Jiudea na'i madoraasi, 'oi hora ta'eha suri'i hungahunga 'anai bainihu. ¹⁵ 'Onaa 'oi awa hura'ai buriinai ruma amua, 'oi hora'a. 'Ogui abu siri ro'u i ruma 'anai waa'i tara'i maho amu'i. ¹⁶ 'Onaa 'oi awa na'i mou amua, 'oi abui aho'i 'ari ruma 'anai hauai bwana amua. ¹⁷ Ha'a-arohai'araau di'u i urao ra pote mana hasuuri'i, 'inia 'ai bwara tanaraui hora. ¹⁸ Moi ha'arahesi mana mahosi 'ai abui to'o na'i

'oha na rangi ro'aro'a. ¹⁹ 'Inia ni rongomaata'i na'i madoraasi, 'ai ta'aa di'u baani'i mwane rongomaata'i nara taraawa'a mau na'i madoraaa na ha'apwa'araa God i marewana tari dangini. Ma na'i muri, 'a bwa'i ta madoraaa ta'aa o'asi'a ro'u naigu to'o. ²⁰ 'Onaa 'ia Araha God 'ai abui ha'apwapwakuai madoraaa 'anai rongomaata'i 'isi, 'a bwa'i nei 'aigu tahi. Me 'inia ta'ahiraa ana 'i sae ana'i na bwane 'ome sigihiraa, naia naigui ha'apwakua 'inia i madoraasi. ²¹ 'Onaa ta sae nai o'ani, 'Moisu wana mai. Naani Ha'atahi!' Ma'uasi 'ai o'ani, 'Na 'ariani!' Moi abui hinihinia. ²² Ra'i sae pwapwaa'i rai boi marai o'ani, 'Inau naasi huunai Ha'atahi,' ma'uasi rai o'ani, 'Inau naasi huunai Rarabea.' Rai haa'i mwani ha'abu'oahu 'anai ha'ateharaaui sae. Rau raba ha'ateharaaui ro'u i nei na 'ia God 'a bwane 'ome sigihira maagu bwara. ²³ Moi 'ome'ome goro 'iniraaui! Naia nau 'unu'i'a 'ini'i maho 'isi tana'amousi."

*Jisas 'A Maaniai Boi Aho'i Nai Haa
(Matiu 24:29-31; Luk 21:25-28)*

²⁴ 'Ia Jisas 'a ha'atee o'ani ro'u, "Na'i murina'i madoraaa ta'aasi,

'I sina 'a bwa'i marewa,
mana hura 'ai o'asi ro'u.

²⁵ I hee'u rai ahoda,

mana taraani maho na'i ahoasara rai 'iha'iha.'*

²⁶ Miraau'i noni raigu re'iau i Gare'i Inoni. Wai boi aho'i suri'i rorodo beiai raraha mana mena na wetewete. ²⁷ Me 'inau waigu ha'a-taariraaui enjel agu'i 'ari suri'i mwani dora hako na'i marewana 'anai taragoniraaui mai nei na 'ia God 'a bwane 'ome sigihiraaui."

Ha'ausuringa'i Baaniai Hasi'ei

*

13:25 13:24-25 Aisaea 13:10; 34:4; Joel 2:10

*Nara 'Unua 'Iniai Fig**(Matiu 24:32-44; Luk 21:29-33)*

²⁸ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Moisu 'adoma'iniai fig mai ha'ausuri'amou. Na'i 'oha na'o re'iai raraanai fig ra taraawa'ai asuru mana rawa ra pwira, ma'o 'iraraa do madoraa raorao 'a gaarangi'a. ²⁹ 'A o'asi ro'u. 'Oha na maho ta'a'i 'isi rai to'o, mamou 'iraraa do 'inau gaarangi aho'i mai'a. ³⁰ 'Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amou, mareho 'isi rai to'o, miraau sae nara awa na'i madoraani ra bwa'i mae mau. ³¹ I ahoasara mana ano rarui anoro mana ha'atee agu'i rai awa tarau.

³² “Na dangi mana madoraa he'ua nawai aho'i mai ai'a ta sae nai 'iraraa. Rei'uaa 'inau i Gare'i Inoni miraau enjel na'i aro mameu ai'a 'iraraa ro'u. 'Ia moia Amagu na 'iraraa. ³³ Naasi, moi 'ome'ome mamoi ha'aagau goro, 'inia mou ai'a 'iraraai madoraa na wai aho'i mai. ³⁴ Na boi aho'i na wai haua, 'a 'onaai sae na ha'aagau 'anai 'aariha ana. Na saesi 'a ha'a-'u'uriraau sae tatau'aro ana'i 'ini 'omesuriai ruma ana. 'A 'unu'i tanaraau tau'aro narai haa'i ma nugaai sae na'i maraaruma 'anai 'ome'ome goro 'iniai madoraa nai aho'i mai. ³⁵⁻³⁶ Naasi moi 'ome'ome goro! 'Inia mou ai'a 'iraraai madoraa wai boi aho'i 'onaai ai'a 'iraraa adaau 'oha nai boi aho'i anai sae na to'oraai ruma. Mou gasi mauru ma moigu 'asu'a 'oha wai boi aho'i. Na'i gasi su'urahi, ma'ua na'i 'ubutanai rodo, ma'ua na'i gasi wa'aria ma'ua haho'oa. ³⁷ Taha nau 'unua tana'amou 'au 'unua ro'u tanaraau hakoi mwani noni. Moi 'ome'ome goro!”

14

*'E Ha'aradorado 'Anai Ngahuia Jisas**(Matiu 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)*

¹ Ma'e rua dangi na mau maraigu ha'ato'oa 'e rua rongo. 'Etana 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau mana ruanai

rongo ra 'unua 'iniiai Rongo 'ini Bredi nara ai'a dorari'i beiai draebam.

Hoita, 'iraaui na Na'ohadaa'i Piriisi miraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses, rau siba herehere do neina 'iraaui sae rai abui 'iraraai madoraa rai daua Jisas 'anai ha'amaesia. ² Rau o'ani, “Gai abui daua suri'i dangi nagau haai rongo, 'inia 'iraaui sae ra gasi ha'ato'oa ta ha'agogoru.”

'E Urao Na Ringisiai Rumu

Na'i Bwauna Jisas Na'i Betani

(Matiu 26:6-16; Luk 22:3-6; Jon 12:1-8)

³ 'Ia Jisas 'a awa na'i 'omaai Betani na'i ruma ana Saemon. 'Ia Saemon 'e sae na adoia ga'ui daoha ra 'unua 'iniiai lepa. Na'i 'oha rau ngau, 'e urao na siri mai beiai gere huai wai 'ome goro na honu 'ini rumu na hori bwara ma si'ini goro. 'A tahangia ma ringisia na'i bwauna Jisas.

⁴ Mana haru tara'i sae na'i rumasi rau taesu'a 'anai uraosi marau ha'atee hairiu o'ani, “Ei, 'a 'ua na ha'agata'inia 'inia i rumusi? ⁵ 'A ga'i raonga'inia, mana ha'a 'ana 'a ga'i 'a'auhiraau 'inia i pohara. Na rumusi ra ga'i horia 'iniiai oru 'arangi korai ha'a madara!” Maraugu taraawa'a ha'atee ha'ata'aiai uraosi.

⁶ Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraau, “Nigaa! 'A 'ua na mou ha'atee ha'ata'aia 'inia? 'Iia 'a haua tanaau i here na goro.

⁷ 'Iraaui pohara rai awa tarau moi bei'amou, mamoi matai 'a'auhiraau na moi wou ta madoraa. Me 'inau 'au bwa'i awa tarau bei'amou. ⁸ Na uraoni 'a hauai here na goro tanaau. 'A ha'aagauai abegu 'anai 'oha rai toringiau. ⁹ Wai 'unua ha'a-momori tana'amou: Suri'i mwane dora na'i marewana narai taroha'inia ei Taroha Goro, rai maaniai taha na haua i uraoni, marai 'adoma'inia aho'i.”

¹⁰ Mia Jiudas Iskariot, 'e ta'i 'iniraau rongoiusuri ana'ia Jisas, 'a 'ari beiraau Na'ohadaa'i Piriisi ma 'unua do 'iia 'ai 'a'auhiraau 'anai sadoia ta here narai matai daua 'inia

Jisas. ¹¹ Na'i 'oha narau rongoa do'ai 'a'auhiraau, rau wa'ewa'e di'u. Marau duruduru tanaa dorai taharia. Ma na'i 'ohasi, 'ia Jiudas 'a taraawa'a sibasiba madoraa goro 'anai usuha'inia Jisas tanaraau.

Jisas 'A Ngau Beiraau Rongoiusuri Ana'i
(*Matiu 26:17-30; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30*)

¹² Na'i dangi tahamora 'ini'i dangi nara ha'ato'oai Rongo 'ini Bredi nara ai'a dorari'i beiai draebam, ra ngahui'i tara'i garei siip 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau. Ma na'i dangisi, 'iraau rongoiusuri ana'ia Jisas rau boi songa'inia o'ani, "Na'i hei na'o rabasia do mei ha'aagaua iei ngaugoni 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau?"

¹³ Mia Jisas 'agu o'ani 'inia waira rua 'ini'i rongoiusuri ana'i, "Murui hano ma murui 'ari na'i kae 'omaai Jerusalem. Ma na'i 'oha na murui ataha wou, murugui heisadoi beia ta sae nai suru'iai bei wai. Ma na'i 'oha murui re'ia, murui suria na'i dora nai 'ari iei. ¹⁴ Na'i 'oha nai siri na'i ruma, murui songa'iniai sae na to'oraai rumasi. Murui o'ani, 'i Ha'ausuri ameeu 'a raba 'iraraa, na hei ahii nai matai ngau iei beiraau rongoiusuri ana'i 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau?" ¹⁵ Na sae na to'oraai rumasi, 'aigu wai'amurua ta'eha 'anai 'omesiai ahii nara bwane ha'a-arataraa mana mwani maho ra bwane agau. Na'isi na murui ha'aagauhi'i ei mwane mareho."

¹⁶ Miraruai rua rongoiusuri raru 'ari ma raru 'omesia dona mwani maho ra to'o 'onaai bwane 'unua ana Jisas tanararu. Mararu ha'aagauai ngaugoni 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau na'i rumasi. ¹⁷⁻¹⁸ 'Oha 'ia Jisas miraau rongoiusuri ana'i rau ngau goni na'i su'urahisi, 'ia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "'Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amou: 'E ta'i abe 'ini'amou namou ngau beiau 'ini, nai usuha'iniau tanaraui maerongagu." ¹⁹ 'Oha na 'ia Jisas 'a 'unua o'asi, 'iraau rongoiusuri rau arunga ta'aa.

'E nei ma o'ani 'inia Jisas, “A 'ua? 'O 'adoma'inia do 'inau gasi?”

²⁰ Mia Jisas 'a aramiraaui o'ani, “E abe 'ini'amou moi, 'ia mo'o miri ta'i toha'iniai dorai breidi na'i ta'i rabo'oni.
²¹ Ha'amomori. 'Inau i Gare'i Inoni, wai mae 'onaai ha'arangasia ada na'i Usu-usu Maea. Ma'ata, ha'arohaia di'u a mo'o nai usuha'iniau tanaraaui maerongagu! 'A ga'i goro tanaa 'onaa 'a ga'i bwa'i huta!”

²² Na'i 'oha na rau ngau, 'ia Jisas 'a dauai huai breidi. 'A ha'atee ha'agorohia God 'inia ma uubia. 'A haua tanaraaui rongoiusuri ana'i ma o'ani, “Naani abegu. Moi daua mamoi ngaua.”

²³ Mia Jisas 'a dauai panikeni waen. 'A ha'atee ha'agorohia God 'inia ma haua tanaraaui rongoiusuri ana'i ma o'ani, “Moi gonohia.” Miraaui hako rau gono.

²⁴ Maagu o'ani ro'u 'iniraaui, “Naani 'abugu 'anai ha'a-'o'oriai duruduru haoru ana God. 'Ai ahe 'iniraaui mwani noni rago. ²⁵ Nau wai 'unua ha'a-momori tana'amou: 'Augu bwa'i gonohia'a ro'u ta waen tari 'oha wai gonohiai waen haoru na'i dora ni heimarungi ana God.”

²⁶ Miraaui suru'iai gana marau hura'a 'anai hungahungai 'Oliv.

Pita 'A Duruduru Tanaa Jisas

(Matu 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

²⁷ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui rongoiusuri ana'i, “'I'amou hako moi nugasiau mamoi hora baaniau. 'Ai 'onaai 'unua ada na'i Usu-usu Maea o'ani, 'Ia God 'ai ha'amaesiai 'omesuri siip,

miraau siip rai 'adarara!*

²⁸ Ma'ata na'i 'oha wai suruta'e aho'i, wai 'ari na'i na'o 'ini'amou na'i Galili. Na'i 'isi nagaigui heito'oi ei.”

* 14:27 14:27 Sakaraea 13:7

²⁹ 'Ia Pita 'agu ha'atee raha o'ani, “Rei'uaa na 'iraau rongoiusuri amu'isi rai nugasi'o, me 'inau 'au bwa'i moe'al!”

³⁰ Mia Jisas 'a aramia o'ani, “Pita, wai 'unua tana'o ha'a-momori: De'eni rodo i kua 'a bwa'i tataraoke ha'arua mau, mi'oe 'oi bwani tohe ha'a-oru do'o ai'a mataiau.”

³¹ Mia Pita 'a tohe baabau ma o'ani, “'Inau, rei'uaa nawai mae bei'o, mau bwa'i 'unua moe'a do'au ai'a matai'o!” Miraau hakoi rongoiusuri rau ha'atee o'asi ro'u.

Jisas 'A Ha'arahesi Na'i Getsemanii
(*Matiu 26:36-46; Luk 22:39-46*)

³² 'Ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau taha na'i dora nara 'unua 'inia Getsemanii, maagu o'ani 'iniraa, “Moi heinagu mamasi 'ini 'oha wai ha'arahesi.” ³³ Ma waia Pita, Jems mea Jon. Na'i 'ohasi 'ia Jisas 'a arunga ta'aa mana 'adoma'ina 'a kuhi, ³⁴ maagu o'ani 'iniraaui waira orusi, “Na ahutotou nau haa 'a raha di'u, mau gaarangi maesia. Moi awa na'i 'ini mamoi rarai beiau.”

³⁵⁻³⁶ Ma gere sara wou baaniraa ma topira'i ruru aurui ano ma ha'arahesi, “Ama, 'onaa 'ai mwada'u, ma'ai abui to'o o'asi tanaau! Mama, bei'o ai'a maho nai bwara tana'o, 'oi abui wateau 'anai siri na'i rongomaata'ini. Ma'ata 'ai abui suriai hei'irisigu, me 'ai suriai hei'irisimu.”

³⁷ 'A aho'i mai ma re'iraaui waira oru, rau poru mauru moi. Mia Jisas 'a o'ani 'inia Pita, “Saemon, i'oe 'o mauru moi? 'O bwa'i gere matai rarai beiau suria ta ta'i 'aoa moi?”

³⁸ Moi rarai mamoi ha'arahesi neina moi abui ahoda na'i 'oha moi siri na'i heiohongi. Ra wetewete i 'adoma'imoo'i 'anai ha'isuri'i maho ra odo-odo, mana abemoo'i naragu maemae'a.”

³⁹ Mia Jisas 'a aho'i 'ari ma haa ro'u mau i ta'i ha'arahesi. ⁴⁰ 'Oha na aho'i ro'u ma re'iraaui waira oru rau poru mauru moi. Ni maadaa'i ra hihia di'u 'inia mamauru'a. 'A ha'arairaa ma kakui ahudaau 'inia taha rai 'unua tanaa.

⁴¹ 'Ia Jisas 'a aho'i 'ari ro'u 'ini ha'arahesi ma na'i 'oha na boi aho'i beiraaui, 'a o'ani 'iniraaui, “Mou mauru mamou mamaro mau? 'A goro'a ga'u! Na madoraa na rai usuha'iniaui i Gare'i Inoni tanaraaui noni ta'a'i, naani'a!
⁴² 'Ome, 'ia mo'o nai usuha'iniaui tanaraaui maerongagu 'a boi'a. Moi ura ara'a magari 'ari beiraaui.”

Ra Boi 'Anai Daaui Jisas

(Matiu 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴³ 'Oha na 'ia Jisas 'a ha-hadahada mau, 'ia Jiudas, 'e ta'i 'iniraaui rongoiusuri ana'ia Jisas, 'a taha mai beiai ruruhai sae. Ra waa'i mai naihi mana hasi'ei 'anai heingahu. 'Iraaui Na'ohadaa'i Piriisi mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses ma tara'i saemaua ro'u ra ha'a-taariraaui mai. ⁴⁴ Mia Jiudas 'a bwane hauai ha'a-aratara tanaraaui o'ani, “'Ia mo'o nawai ngoonia, naasi na moi dau ha'agorohia mamoi waia.”

⁴⁵ Naasi, mia Jiudas 'a 'ari odo-odo beia Jisas ma ha'atee o'ani tanaa, “Ha'ausuri” ma ngoonia. ⁴⁶ Miraaugu daui 'anai waia. ⁴⁷ Ma na'i 'ohasi, 'e ta'i 'iniraaui rongoiusuri na awa gaarangiraaui, 'a rahiai naihi ana ma taba taahiai karinganai sae tatau'aro anai Na'ohadaaui Piriisi. ⁴⁸ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani tanaraaui, “'A 'ua? Mou 'adoma'inia do 'inau 'e sae hehere ta'aa na mou boi 'inia bei'i naihi mana hasi'ei 'anai heingahu 'anai dauau? ⁴⁹ 'A 'ua namou ai'a bwani dauau 'inia na'i Ruma Maea ana God? 'Ado dangi na'i 'isi'a nau ha'ausuri na'iei. Ma'ata, mareho namougu hauanisi, 'e ha'ato'oa moi mareho nara bwane usua 'iniaui na'i Usu-usu Maea! Naia na mou boi dauau o'ani 'iniani.”

⁵⁰ Miraaui rongoiusuri rau nugasia'a Jisas marau hora hako baania.

⁵¹ Ma'e sae haoru, na suria Jisas. 'Iia 'a ho'owa'a 'iniaui tahangai bwana mamae. Mana 'oha rau bonasiaui daui,
⁵² 'a ahodai bwana ana ma hora ha'i wa'aroko.

Jisas Ra Waia Tanaai Na'ohadaaui Piriisi

(Matiu 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵³ Marau waia Jisas 'ari na'i ruma anai Na'ohadaaui Piriisi. Miraau Na'ohadaa'i Piriisi miraau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses ma tara'i saemaua ro'u na rau awa na'i Kansol, rau goni mai hako na'i dorasi. ⁵⁴ Mia Pita 'a haisuri ha'atau moi. 'A siri na'i raronai dora a'ora na'i maanai rumasi ma heinagu na'i bobonai 'eu. 'A waari'u beiraaui sae hehei'oi nara 'omesuriai Ruma Maea ana God.

⁵⁵ Hoita, na'i raronai ruma, 'iraau Na'ohadaa'i Piriisi miraau haru saemaua narau awa ro'u na'i Kansol ra bonasia do rai sadoia ta mamaani 'anai subunia 'inia Jisas marai hiiri ha'amaesia 'inia. Miraau ai'a sadoia ta maho 'anai ha'ahunia 'inia. ⁵⁶ 'Inia, rei'uaa nara ragoi nei ra haa'i mamaani pwari'i 'ana Jisas, me ni mamaani adaa'i ra ai'a ta'isada. ⁵⁷ Ra ura ara'a ro'u tara'i nei ma ra haua ro'u i pwari'i. Rau o'ani, ⁵⁸ "I'ameu meu rongoa do 'ai kaii Ruma Maea ana God 'iraau sae rau tau'aronasi. Ma 'unua do 'ai ha'a-urasia aho'i ta nei haoru na'i moi oru dangi, 'e nei na bwa'i sae nai matai tau'arona!" ⁵⁹ Ma'ata na mamaani adaa'i ra he'ete'i hairiu mau.

⁶⁰ Mana Na'ohadaaui Piriisi 'a ura ara'a na'i maadaui sae 'isi, ma ha'atee o'ani tanaa Jisas, "A 'ua? 'O bwa'i haua ta heiarami 'ini'i mareho ra ha'ahuni'o 'ini'isi?"

⁶¹ 'Ia Jisas 'a papaku ma ai'a 'unua ta ta'i ha'atee. Mana Na'ohadaa'i Piriisi 'a songa'inia o'ani ro'u, "A 'ua? I'oe naasi Ha'atahi, garena God?" ⁶² Jisas 'a aramia o'ani, "Io. 'Inau! 'Inau, na Gare'i Inoni, moi re'iau mau, 'oha wai heinagu na'i dora ororiu na'i aba odona God† huunai mena. Wai aho'i mai hungadi rorodo na'i aro!"

⁶³ Mana Na'ohadaaui Piriisi 'a karia i to'oni ana haaria 'anai ha'ata'iniai 'ado'adona doni mareho na haua Jisas 'a

† 14:62 Aba odona God: Dorasi 'a ha'ata'inia do 'ia Jisas 'ai heimarungi goni beia God. Beiraaui sae ni Jiu "aba odo" 'e dora hauasa ma ra ha'ahouai sae na awa ei.

ta'aa di'u. Ma o'ani, “Gaugu bwa'i sibania'a ro'u ta sae 'anai ha'ahunia 'inia ta maho ro'u. ⁶⁴ Naia mou rongoa'a haarimoosi, 'a ha'atee ha'ata'aia God! Mou 'adoma'i he'ua?”

Marau aramia o'ani, “A arari do rai ha'amaesia!” ⁶⁵ Maraugu ngisuai abena, ma tara'i nei rau bibii bwarasiai maana marau rubu'ia 'ini'i rimadaa'i marau ha'atee o'ani, “O'i 'unua tana'ameu mo'o na rubu'i'osi! 'Inia i'oe 'e rarabea, nita?” Ma na'i 'ohasi na sae hehe'oi nara 'omesuriai Ruma Maea ana God rau waia marau hidaria ro'u.

Pita 'A Tohea Jisas

(Matiu 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Na'i mau 'oha ra hiiria Jisas, 'ia Pita 'a heinagu mau na'i dora a'ora na'i maanai ruma. Na'i 'ohasi 'e gere urao na tau'aro tanaai Na'ohadaaui Piriisi 'a boi. ⁶⁷ 'Oha na 'omesiai wawaari'u ana Pita na'i 'eu, 'a wana wetewete 'inia ma o'ani, “I'oe ro'usi beia Jisas ni Nasaret!”

⁶⁸ Me 'iia 'a o'ani 'inia, “O pwari'i na! Nau ai'a 'iraraai maho na'o 'unuasi!” Mia Pita 'a suruta'e ma gere hura'a wou na'i maanai bara, mana kua 'a tataraoke.

⁶⁹ Mana gere uraosi 'a 'omesia ro'ua Pita, ma ha'atee o'ani tanaraaui sae rau awa 'isi, 'a o'ani, “E ta'i abe 'iniraaui ro'u naasi!” ⁷⁰ Mia Pita 'a o'ani ro'u, “Ai'a, 'inau ai'a!”

'A ai'a orea miraau sae rau ura na'isi rau o'ani ro'u 'inia Pita, “Ha'amomori, i'oe 'e ta'i ro'u 'iniraaui. Meu 'iraraa do i'oe 'e sae ni Galili ro'u.”

⁷¹ 'Ia Pita 'a tohe baabau 'a o'ani, “Ha'amomori beia God! 'Inau ai'a 'iraraa mora a mo'o namou 'unuasi! 'Onaa wai pwari'i 'ia God 'ai ha'a-mama'aiau!”

⁷² Na'i mau madoraasi mana kua 'a ruana'ai tataraoke. Mia Pita 'agu 'adoma'i aho'isi'i ha'atee na 'unu'i a Jisas tanaa, 'a o'ani, “Na kua 'a bwa'i tataraoke ha'arua mau, ma'oi 'unua ha'a-oru'a do 'o ai'a 'iraraau.” 'A 'adoma'i aho'isia magu angi.

15

*Ra Waia Jisas Tanaa Paelat**(Matiu 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)*

¹ Na'i mau haho'oa ta'aa, 'iraaui saemaua na'i Kansol rau goni aho'i hako marau hauai ta'i 'ado'ado 'inia here rai haa 'ana Jisas. Naasi marau ho'osi'i rimana Jisas marau waia 'ari tanaa Paelat, na Primia 'anai Provens. ² Mia Paelat 'a songa'inia Jisas o'ani, "A 'ua? I'oe naasi mwaeraha adaui Jiu?"

Jisas 'a aramia o'ani, "Naia na'o 'unuasi."

³ Miraaui Na'ohadaa'i Piriisi rau subunia 'ini'i mwani maho ta'a'i. ⁴ Naasi mia Paelat 'a songa'inia aho'i ro'ua Jisas, 'a o'ani "O rongo'i maho rau subuni'o 'ini'isi? 'A 'ua? 'A bwa'i maho na'oi 'unua?"

⁵ Mia Jisas 'agu ai'a 'unua'a ta ta'i ha'atee mia Paelat 'a heimwaota'i di'u.

*Paelat 'A Hiiria Jisas**(Matiu 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39—19:16)*

⁶ 'Ado harisi, 'oha 'iraaui Jiu ra ha'ato'oai rongo 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau, 'ia Paelat 'a matai ha'awatea tanaraau ta sae narai 'irisia ma'ai ha'ahura'ahia baaniai rumaniho'o. ⁷ Hoita, na'i madoraa narau hiiria Jisas, ra'i sae nara awa na'i rumaniho'o, 'inia rau ngahu ha'amaesi'i sae na'i madoraa na rau bonasia ha'ahakoai heimarungi adaui Rom. Ma'e ta'i 'iniraaui naasia Barabas. ⁸ Miraaui Jiu rau boi 'anai ha'angonia Paelat do'ai ruhasia ta sae 'onaai bwane hahaua ana. ⁹ Mia Paelat 'a o'ani 'iniraaui, "A 'ua? Mou 'irisia dowai ruhasiai mwaeraha amooui Jiu?" ¹⁰ 'Ia Paelat 'a ha'atee o'asi suria 'a bwane 'iraraa do 'iraaui Na'ohadaa'i Piriisi rau waia maia Jisas suria rau kakawa 'omesia 'inia rago anai sae nara ta'ahia.

¹¹ Miraaui Na'ohadaa'i Piriisi rau ha'angoniraaui wetewete inoni dorai 'unua tanaa Paelat 'anai ruhasia Barabas, 'ia Jisas 'ai abu. ¹² Mia Paelat 'a songa'iniraaui

hako'i noni o'ani, “Mawai ha'ahē'uaa mo'o na mou 'unuasi do 'iia 'e mwaeraha amooi Jiu?”

¹³ Marau awara o'ani, “Rabu ahita'inia na'i dadaahoro!”

¹⁴ Mia Paelat 'a songa'iniraa'u o'ani, “'Iniai 'uaana? 'E 'ino he'ua na haa?”

Marau awara raha ro'u o'ani, “Rabu ahita'inia na'i dadaahoro!”

¹⁵ Mia Paelat 'a ruhasia Barabas, suria 'a rabasia do 'ai aroi ahudaa'i. Ma 'unua tanaraaui sae hehe'i'oi ana'i dorai rohoa Jisas 'iniai hasiwaro baabau marai waia hura'a 'anai rabua na'i dadaahoro.

*'Iraaui Hehe'i'oi Ra Haikou 'Inia Jisas
(Matiu 27:27-31; Jon 19:2-3)*

¹⁶ Miraau hehe'i'oi rau waia Jisas siri na'i kae ruma raha ana Paelat. Marau 'unuraa'u ro'u hako mai sae hehe'i'oi na'i ruruha adaau. ¹⁷ Marau ha'ato'onia Jisas 'onaai mwaeraha 'iniai to'oni tewa wangawanga. Marau nugaa na'i bwauna i hihiri bwau nara haa 'iniai warorarak. ¹⁸ Marau ha'atotooa, rau o'ani, “Ha'aasaai mwaeraha adaau Jiu!” ¹⁹ Rau rubu'iai bwauna 'iniai hasi'ei, rau ngisuai abena marau topira'i ruru tanaa do rau ha'ahoua. ²⁰ Na'i 'oha rau ha'ada'ada'a hako 'inia rau rahia aho'i to'oni wangawanga narau ha'ato'onia 'inia marau ha'ato'onia aho'i 'iniai to'oni ana maraugu waia 'ari 'anai rabua na'i dadaahoro.

*Ra Rabu Ahita'inia Jisas Na'i Dadaahoro
(Matiu 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)*

²¹ 'Oha rau 'ari wou suriai tara na'i Jerusalem, rau heisadoi beiai sae na atana 'ia Saemon. 'Iia 'e sae ni 'omaai Saerin me 'iiasi 'e amana Aleksanda mea Rufas. 'Agu boi baaniai dora na gere ha'atau baaniai 'omaasi ma riutaha mai ro'u na'i tarasi. 'Iraau hehe'i'oi rau ha'a-'usu'usua do 'ai suru'iai dadaahoro baania Jisas. ²² Rau waia Jisas 'ari na'i dora ra 'unua 'iniai Golgota mana 'ado'ado 'ana, “'E Dora ni Korai Bwau Sae.” ²³ Marau haua tanaai waen

ra doraria 'inia merisini na ra 'unua 'inia “myrrh” 'anai ha'amaadidi'i dora ra maata'i. Mia Jisas 'a ai'a raba gonohia. ²⁴ Miraau sae hehei'oi rau rabu ahita'inia Jisas na'i dadaahoro. Rau gaasi ha'ara 'anai sadoia tei 'iniraaui nai to'ora'i to'oni ana'i. ²⁵ Mana'i madoraa 'onaai angi siwa na'i haho'oa na rau rabu ahita'inia Jisas na'i dadaahoro. ²⁶ Mara usuai usu-usu na'i baba mara nugaa na'i bwaunai dadaahoro 'anai ha'ata'inia taha na ha'atari'aa. Rau usua o'ani,

MWAERAHA ADAAUI JIU

²⁷ Ma'e waira rua sae beriberi narau rabu ahita'iniraru ro'u suri'i dadaahoro. Ta nei na'i aba odo 'inia Jisas ma ta nei na'i aba maha. ²⁸ 'A to'o o'asi do 'ai to'o ha'a-momori taha na ra usua na'i Usu-usu Maea, “Iraau sae ra 'unua do 'iia 'e ta'i abe 'iniraaui sae hehere ta'aa.”*

²⁹ Miraau sae ra taha horo 'isi rau ha'atee ha'ata'aia, rau arabwau 'ini ha'atotooa marau o'ani, “Mmm naasi, i'oe na'o 'unua ani do'oi kaii Ruma Maea ana God ma'oi matai ha'a-urasia aho'i na'i raronai oru dangi. ³⁰ 'Onaa 'o to'o mena o'asi, 'o ga'i ha'atahi'o haari'o ma 'oi dio mai baaniai dadaahorosi.”

³¹ 'Iraau ro'u na Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses miraau Na'ohadaa'i Piriisi rau haikou 'inia. Rau ha'atee hairiu o'ani, “Sae he'ete'i 'a matai ha'atahi'i, me 'iia 'a bwa'i matai ha'atahia haaria. ³² 'A 'ua? Naia naasi Ha'atahi, mwaeraha adaui Jiu? 'Onaa gai 'omesiai dio mai ana baaniai dadaahoro ma gaigu hinihini'i ha'atee ana'i.”

Mana waira rua ra rabu ahita'ini'araru beia Jisas, raru ha'atee ha'ata'aia ro'u.

Na Mae Ana Jisas

(Matiu 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

* 15:28 15:28 Tara'i Baebol bwani ra'a ai'a to'oraai tatara 'e 28.

³³ Ma na'i angi ta'i tangahuru mana rua na'i dangisi, 'a kuhi bwarasiai kantri hako tari na'i angi oru. ³⁴ Na'i angi oru abaidangi 'ia Jisas 'a totoro o'ani na'i ha'atee ana, “Elai, 'Elai, lama sabaktani?” Na 'ado'ado 'anai ha'ateesi, 'a o'ani, “God agua! God agua! 'Ini 'uaana na'o gagata'iniau 'inia?”

³⁵ Ma tara'i nei nara ura gaarangi, rau rongoai awara o'asi ana marau o'ani, “Ei, 'a kukua Elaija.” ³⁶ Ma 'eba i ta'i sae ma dauai mareho na matai omi'i wai, ma ha'ahonua 'iniaia waen mahai. 'A nugaa na'i hasi'ei ma taranga'inia ara'a tanaa Jisas do 'ai gonohia. Mana saesi 'a o'ani, “Gai 'ome'ome ga'u 'onaa na 'ia Elaija 'ai boi 'anai ha'adiohia baaniai dadaahoro.”

³⁷ Mia Jisas 'a totoro magu mae.

³⁸ Mana bwana ubu-ubu'a nara rohe bwarasia 'iniaia dora maea na'i Ruma Maea ana God, 'a maakari heihoa, taraawa'a bo ta'eha ma dio.† ³⁹ Na'i 'ohasi 'e na'otara adaui sae hehei'oi na ura na'i maanai dadaahoro ana Jisas. Mana 'oha na re'iai mae na haua, 'agu ha'atee o'ani, “Ha'amomori, 'ia mo'oni huunai garena God!”

⁴⁰⁻⁴¹ Ma tara'i urao ra suria Jisas ara'a mai na'i Jerusalem. Rau awa gere ha'atau moi baaniai dadaahoro maraugu wanawana 'ari. Tara'i nei beiraa, 'ira a Meri ni Magdala, 'ia Salome, mea Meri inana gere Jems mea Jose. Waira orusi rau bwane suria mau mai a Jisas 'anai 'a'auhia na'i madoraa na tatariori na'i Galili.

Josep Ni 'Arimatea 'A Aoraa Jisas

Na'i Wabwa

(Matiu 27:57-61; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁴² Ma 'ari wou 'anai su'urahi'a mana dangi ni mamaro 'a gaarangi. Miraau na Jiu rau ha'aagau 'anai dangi hauasa

† 15:38 15:38 Bwanasi ra rohea bwarasiraui sae baaniai ahii na maea di'u. Ta'i 'iraa Piriisi moi nara matai siri na'iei.

adaausi. ⁴³ Naasi ma'e sae na atana 'ia Josep ni 'Arimatea, 'a taha beia Paelat. 'Iiasi 'e ta'i sae na'i Kansol na rau hiiriasi a Jisas. Me 'iia 'e sae nara ha'ahoua. 'Iia 'a to'oraai 'adoma'i heitotori 'iniai madoraa na 'ia God 'ai marungiraau i noni ana'i. Ma rei'uaa na mamaa'u, me 'iia 'a taha beia Paelat ma o'ani 'inia, "Mwaeraha, 'inau 'au raba rahia dioi abena Jisas baaniai dadaahoro. 'A 'ua? 'A goro moi?" ⁴⁴ Mia Paelat 'a o'ani, "'A 'ua? 'Ia Jisas 'a mae'a?" Ma soiai bwauodo adaui sae hehei'oi na re'iai mae ana Jisas ma songa'inia. ⁴⁵ Na'i 'oha na sae hehei'oisi 'a 'unua tanaa do'ia Jisas 'a mae'a, 'ia Paelat 'agu ha'awatea Josep 'anai rahia dioi abena Jisas baaniai dadaahoro. ⁴⁶ Mia Josep 'a horiai bwana mamaahui, ma rahia dioi abena Jisas. Naasi 'a ho'ua 'inia i bwana, magu aoraa na'i wabwa ra 'eria na'i abenai kae hau. Naasi mara hugesia ro'u wou i kae hau bwarasiai maanai wabwasi. ⁴⁷ Ma na'i 'ohasi, 'ia Meri ni Magdala mea Meri inana Joses raru awa ro'u 'isi ma raru re'iai dora na ra aoraa na'iei abena Jisas.

16

Jisas 'A Tahi Aho'i

(Matiu 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Murinai dangi ni mamarosi, 'ia Meri ni Magdala, 'ia Salome mea Meri inana Jems rau 'ari hori'i waiwai nara dorari'i 'inia i hasi'ei sisi'ini 'anai nuga'i na'i abena Jisas. ² Mana'i wa'aria na'i dangi sade, na'i 'oha na sina 'agu taraawa'a ara'a, rau 'ari na'i wabwa nara aoraa ieia Jisas. ³ Na'i 'oha narau 'a'ari wou mau, rau heisosonga'i hairiu o'ani, "'Ia tei nai 'a'auhigaau 'anai hugesia i hau baaniai maanai wabwa?" ⁴ Na'i 'oha naraugu ataha wou na'i dorasi, rau 'omesia doni kae hau raha di'usi ra bwane hugesia'a. ⁵ Na'i 'oha naraugu siri wou na'i wabwa, rau re'iai sae na heinagu na'i aba odo. Mana saesi 'e sae haoru

na to'oni 'inia to'oni mamaahui. Miraau kae mamaa'u di'u.

⁶ Mana saesi 'a o'ani 'iniraa, “Moi abu mamaa'u! 'Au 'iraraa mou 'ome 'inia Jisas ni Nasaret nara rabua na'i dadaahoro. 'Agu ai'a awa'a 'ini, 'inia 'ia God 'a ha'a-suruta'ea aho'i baaniai mae. 'Ome! Naani dora ra aoraa iei abena. ⁷ Moi aho'i 'ari mamoi maania tanaa Pita miraau haru tara'i rongoiusuri ro'u o'ani, “Ia Jisas 'ai na'o 'ari Galili 'ini'amou ma moigui sadoia na'iei 'onaai bwane 'unua ana tana'amou.’”

⁸ 'Oha rau hura'a baaniai wabwa, rau hora ha'i 'idi'idi 'inia mamaa'u. Rau ai'a maania ro'u tanaa ta nei, 'inia rau mamaa'u di'u.*

Jisas 'A Ha'ata'i Tanaraaui Nei Ra Suria

(*Matiu 28:9-10, 16-20; Luk 24:13-49; Jon 20:11-23; Buka Tatau'aro 1:6-8*)

⁹ Na'i haho'oa na'i dangi sadesi, 'oha 'ia Jisas 'a suruta'e aho'i baaniai mae, 'a ha'ata'i tanaa Meri ni Magdala na'i na'o, i urao na 'ia Jisas 'a taariai biu adaro baania ani. ¹⁰ 'Ia Meri 'a 'ari beiraaui sae hagu hagu goro ana'ia Jisas, na rau ahutotou marau angi. 'A maania tanaraaui ha'ata'i ana Jisas tanaa. ¹¹ Ma na'i 'oha rau rongoa do 'ia Meri 'a re'ia Jisas, do 'a suruta'e aho'i baaniai mae, rau ai'a hinihinia.

¹² 'E ta'i 'oha ro'u 'ia Jisas 'a ha'ata'i tanaai rua rongoiusuri 'oha raru bwabwahe ha'atau baaniai 'omaa. Na'i 'ohasi raru ai'a 'ome 'iraraa Jisas 'inia na 'omehana 'a orisi. ¹³ 'Oha raru aho'i mai, raru maania tanaraaui tara'i rongoiusuri ro'u, me 'iraaui ai'a hinihinirua ro'u.

¹⁴ Ma ha'ata'i ha'ahako tanaraaui ta'i tangahuru mana waira ta'i rongoiusuri ana na'i 'oha rau ngau goni. Ma ha'atee wetewete tanaraaui 'inia ra baabau tahingadaa'i. 'Inia rau ai'a hinihini'i mamaani adaa'i sae na ra re'ia Jisas

* 16:8 16:8 Tara'i kopi bwani 'inia bukani ra hako moi na'i tatara 'e waru. Na'i muri ra a'oa wou tatara 'e siwa 'ari tari tatara 'e 20.

do 'a tahi aho'i. ¹⁵ Miagu o'ani ro'u 'iniraaui, "Moi hura'a suri'i mwane dora na'i marewana, mamoi taroha'inia hura'ai Taroha Goro tanarai mwani noni hako. ¹⁶ Iatei nai hinihiniai Taroha Goro maai bwareomaea, 'ai to'oraai tahi tarau beia God. Mana nei na bwa'i hinihini, 'ia God 'ai hiiri ha'a-mama'aia marai gaasia na'i dora ni rongomaata'i. ¹⁷ Irai sae ra hinihini, 'ia God 'ai haua tanaraaui mena 'anai hau'i mwani ha'abu'oahu. Ma rai taari'i adaro 'inia atagu, marai matai ha'atee 'ini'i mwani ha'atee he'ete'i hairiu na ra ai'a 'irara'i mau. ¹⁸ Rei'uaa rai daa'i mwaa ta'a'i ma'ua gonohi'i maho mamaesi'i ma ra bwa'i maesi'i. Ma rai nuga'i rimadaa'i na'i hungadi sae daoha marai goro aho'i."

Jisas 'A Ara'ai Aro

(Luk 24:50-53; Buka Tatau'aro 1:9-11)

¹⁹ 'Oha 'ia Jisas 'a maani'i hako tanaraaui rongoiusuri mareho 'isi, mia God 'a waia'a ara'ai aro ma heinagu na'i aba odona God. ²⁰ Miraauui rongoiusuri ana'i rau hura'a suri'i mwani 'omaa 'anai taroha'inia Taroha Goro. Mia Araha 'a awa beiraaui 'anai 'a'auhiraau. Rau hau'i mwani ha'abu'oahu 'inia mena ana, ma naasi 'a ha'ata'inia doni mareho narau taroha'ini'i ra ha'a-momori.

Taroha Goro mana Usuuu Maea
The New Testament in the Arosi language of the Solomon Islands
Niu Testament long langguis Arosi
copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Arosi

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 9 Feb 2021 from source files dated 17 Nov 2020

444a3934-0a25-5ce9-b53e-5049851eb3b5